

1995 un an cu prea mult grâu?

Andrei Cornea și Mihaela Cutuș în dialog cu Dorel Șandor și Aurelian Dochia

pag.
6-7

Nr. 34
(288)

INTERVIU CU M.S. REGELE MIHAI I DE ROMÂNIA

pag.
8-9

23 - 30 august 1995

ȘERBAN PAPACOSTEA

23 AUGUST FAPT ISTORIC ȘI MISTIFICARE POLITICĂ

pag.
9

EDITORIAL

HORATIU PEPINE

Primarii se întorc

Arestarea primarului Constantin Tutunaru, în toamna anului trecut, a provocat proteste de partid și, inevitabil, pledoariile antiguvernamentale în presa favorabilă Opoziției. Dar ceva m-a surprins încă de pe atunci: ziaristii din presa liberă, în majoritatea lor, au părut că se supun unui soi de datorie ideologică, aceea de a lua apărarea unui primar demis, în contextul unei întregi campanii dirijate de Guvern împotriva administrației alese liber în februarie 1992. O îndoială persista însă, iar multe din articolele favorabile primarului (fără nimeni erau dublate de un zimbet ironic, accesibil doar celor inițiați în culisele presei). Iar cazul era cu atât mai dificil cu cât denunțul venea din partea unui coleg de-al său din Opoziție. Calomnia lasă, așa cum se știe, urme greu de șters, iar presa noastră dă rareori probe de perseverență în urmărirea și elucidarea unui caz. Așadar, a rămas o umbră de îndoială, care a fost la

rîndul ei un argument nerostit pentru ca situația primarului sectorului 3 din București să iasă de pe afiș pentru o perioadă foarte lungă de timp. De altminteri, aceeași îndoială a planat și asupra celorlalți primari ai Opoziției, care, din motive mai greu de lămurit, nu au reușit să creeze în jurul lor o solidaritate francă. Un alt primar al Opoziției, ales într-un orașel foarte important prin posibilitățile sale de a oferi mici avantaje îndatoritoare celor din preajma echipei aflate la putere, comenta, într-o discuție particulară, sceptic și cu destulă maliție, impasul multor primari ai Opoziției auzăți de corupție. Domnia sa, primarul în cauză, se știa la adăpost de orice atacuri venite din partea Guvernului. Această siguranță îi oferea un sentiment de superioritate, destul pentru ca o solidaritate reală să nu se mai închege. S-ar

(Continuare în pagina 3)

Anchetă

Cantinele pentru săraci

pag.
5

În exclusivitate

STROBE TALBOTT

De ce ar trebui NATO să se extindă

pag.
11

Stimată doamnă
Adameșteanu,

Ca un cititor constant al revistei „22”, dar, și al *Dilemei* și al altor reviste de cultură și atitudine politică, nu pot decât să apreciez inițiativa dumneavoastră de a oferi o pagină întreagă opiniilor cititorilor dumneavoastră. Fără discuție, opiniile exprimate pot și trebuie să fie din cele mai diverse, însă parcă era vorba de un cadru de dialog civilizată și de un anumit echilibru în proporția opiniilor.

Onoratul dumneavoastră cititor din Cluj-Napoca, domnul Oprea Ion, fi care revistei „22” să îndeplinească rolul Parchetului și să se sesizeze din oficiu ca și în cazul infracțiunilor foarte grave. Obiectul sesizării îl reprezintă seria de articole publicate recent în *Dilema* de dl. Andrei Pleșu, articole care au declanșat ample discuții în presă, atât din partea „dușmanilor”, cât și a prietenilor d-lui Pleșu. Oricine este liber să-și exprime opinia cu privire la cele exprimate în public atât timp cât își asumă întreaga responsabilitate pentru cele exprimate. Dar ar trebui avut în vedere felul în care cititorul dumneavoastră înțelege noțiunea de dialog civilizată și ușurința în care onor. dvs. cititor înțelege să alcătuiască ierarhii literare pe care nici cei mai avizați specialiști nu au încă curajul să le alcătuiască.

Nu pot decât să fiu pur și simplu intrigat de faptul că dl. Oprea Ion alătură numele revistelor *Dilema* și *România Mare* și implicit pe cele ale directorilor lor, acuzându-l totodată pe dl. Andrei Pleșu de folosirea unor metode publicistice murdare, de genul *România Mare*.

În privința comentariilor domniei sale cu privire la relația Monarhie-Biserică-Divinitate, cred că ar fi cazul ca domnia sa să consulte un manual elementar de istorie, pentru a se edifica în privința evoluției și a conceptelor cu privire la această relație.

Nu știu cu ce drept onor. dvs. cititor îi împarte pe cițiva dintre cu adevărat marii noștri scriitori în două categorii total distincte și care nu au nici o legătură cu destinul lor artistic, care este, în fond, singurul care îl definește. Simpla mențiune într-o paranteză a faptului că dl. Pleșu a fost membru de partid, nu mi se pare decît inoportună. Diferența dintre un activist de partid și un simplu membru de partid este cunoscută, la fel cum este cunoscut și faptul că pe vremea regimului trecut nu puteai realiza nimic important pe planul afirmării culturale fără să ai în buzunar un carnet de partid.

Cu tot respectul pentru erudiția și știința și, nu în ultimul rînd, ceea ce înseamnă omul Horia-Roman Patapievici și contribuția domniei sale prin eseurile publicate în revista „22” și prin cele două cărți apărute până în prezent, consider că este mai mult decît pripită alcătuirea unei ierarhii în care dl. Horia-Roman Patapievici este socotit cel mai important scriitor român, „bineînțeles” după Cioran.

Destul de stranie mi se pare și hotărîrea cu care dl. Oprea Ion își afirmă convingerea că dl. H.-R. Patapievici ar fi „singurul care poate polemiza cu succes” cu Andrei Pleșu. Chiar așa de rău să fi ajuns cultura noastră, încît toți scriitorii și condeierii noștri nu mai au pic de talent și de inspirație? Îmi permit să-i sugere

ze d-lui Oprea Ion să citească mai atent presa noastră culturală (spre exemplu, răspunsurile d-lui Alexandru Paleologu la seria de articole „Virtuți prost plasate”).

Cu respect, al dumneavoastră cititor
Alin Gabriel Zăinescu

Mult stimată redacție,

Se vorbește în ultimul timp despre implicațiile KGB în „afacerile interne” ale țării noastre. Din punctul meu de vedere, aceste implicații au fost și sînt prezente pe față sau pe ascuns – dar mai mult pe ascuns. S-a vorbit foarte mult despre „independența față de URSS a fostului dictator de tristă amintire”. Eu cred că această „independență” nu a fost decît o înșelare a NKVD-ului pentru a induce în eroare oamenii politici din Vest și a-i convinge că în „lăgărul socialist” pot exista țări care nu ascultă de indicațiile URSS. Neimplicarea în acțiunea contra Cehoslovaciei a fost virful acestor înșelări și diversioni – a fost aleasă România deoarece Ceaușescu a fost cel mai cîrînos pe plan intern, și deci KGB era sigur că nu se putea aștepta la cine știe ce mișcări în interior.

Cu ajutorul acestei așa-zise „independențe” s-a reușit ca securității români să împînzescă lumea întreagă deghizați în calitate de specialiști, de negustori, de diplomați și să adune informații secrete și tehnologie avansată, pe care apoi le transmiteau URSS, care nu puteau fi cumpărate în alte moduri. Cînd Ceaușescu a început – în nemărginita sa megalomanie – să dea impresia de nesupunere, aceștia l-au condamnat

la moarte. KGB și-a dat seama că URSS nu mai poate duce acțiunea de înarmare care să contrabalanseze înarmarea Americii – din cauza insuficienței puterii sale economice și că, deci, nu vor mai putea discuta cel puțin de la egal la egal. Atunci KGB l-a inventat pe Gorbaciov, care a reușit să inducă din nou în eroare lumea întreagă, care s-a grăbit care mai de care să dea „ajutoare economice” Rusiei. Așa-zisul puci de la Moscova – din care a ieșit învingător Boris Elțin – o nouă unealtă a aceluiași KGB – nu a fost decît tot o diversione – care a fost de asemenea în măsură să inducă în eroare și care a adus noi ajutoare economice Rusiei. Și cine știe ce alte diversioni și înșelări vor mai urma pînă cînd Rușii vor ajunge la nivelul de înarmare corespunzător, care să-i permită să ridice din nou glasul pretențiilor, chiar să le impună – ceea ce a început prin Kozirev – și nu va fi mult pînă atunci.

Și la noi în țară KGB-ul este prezent. Ce altceva este UDMR decît o unealtă a KGB? Dar extremiștii politici din Parlament și din „patru-lateralul” de la putere, care fac tot ce le este în putință ca România să nu poată intra în NATO și Uniunea Europeană? Nimic nu se face întimplător și totul este organizat în amănunt, folosindu-se metode care par nevinovate, care să inducă în eroare – și reușesc pe deplin. Metodele nu sînt întotdeauna pe înțelesul tuturor și par contrare țelului, dar sînt numai etape diversioniste care să conducă la aceeași țintă.

Să mă ierte dl. Ion Cristoiu dacă nu sînt de acord cu d-sa cînd spune că „KGB ar fi publicat anumite știri într-un ziar de mare publicitate din apus”. Medicamentele se dau la început cu lingurița, iar terapia de șoc se aplică numai după ce s-au folosit, fără rezultat, terapiile obișnuite. În cazul nostru, se pare că nu rezultatul succese. Noi am intrat în front.

Vă rugăm să apreciați dacă aceste rînduri merită să fie publicate în „22” în speranța că vor atrage atenția specialiștilor, care vor analiza și vor face cunoscute părerile lor tot prin „22” – cu privire la această situație.

Gheorghe Nicolescu-Gică,
Rm. Vilcea 23.7.1995

PROIECTUL REVISTEI „22” DE SPRIJINIRE A PRESEI DEMOCRATICE

Revista „22” a realizat un „Proiect de sprijinire a presei democratice românești”, care a fost aprobat pentru finanțare în cadrul Programului Phare pentru Democrație, alături de alte 27 microproiecte. Proiectul își propune să ajute publicațiile independente centrale și locale să se susțină financiar.

Prima etapă a proiectului constă în realizarea unei sinteze a dificultăților de ordin financiar cu care s-a confruntat presa independentă după decembrie '89. Pe baza acestei sinteze, cu sprijinul unor specialiști în domeniul managementului de presă, se vor propune soluții concrete la problemele ridicate de publicații. În acest scop, revista „22” va organiza două seminare,

unul adresat presei centrale, celălalt presei locale, ținînd cont de situația specifică fiecăreia. Materialele prezentate și discuțiile din cadrul seminarelor vor fi publicate în două suplimente ale revistei „22”, ce vor fi distribuite gratuit publicațiilor din întreaga țară.

Finanțarea acordată de către Comisia Europeană este de 7.950 ECU (90% din costul proiectului), iar contribuția revistei „22” va fi în valoare de 885 ECU (10%). Proiectul va începe la 1 octombrie a.c. și va fi coordonat de Gabriela Adameșteanu și Oana Armeanu, (O.A.)

CĂRȚI DE VÎNZARE LA SEDIUL „22”

Astăzi vă propunem:

Gabriela Adameșteanu
Drumul egal al fiocărei zile,
ediția a III-a, roman, Editura Litera,
București, 1992, 1.500 lei;

Gabriel Andreescu
Patru ani de revoluție, Editura Litera,
București, 1994, 1.850 lei.

GABRIEL ANDREESCU

Se pot cumpăra prin comandă, trimițînd contravaloarea în contul Editurii Two and two, nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Romană, plus taxele de expediere contra ramburs. O dată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Nicoleta Stoian, chitanța conform căreia banii au fost vîrsați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea. De asemenea, cărțile se pot cumpăra și de la sediul redacției.

Editura Two and two

va publica în curînd:
GABRIELA ADAMEȘTEANU – Obsesia politică (interviuri cu Regele Mihai, Corneliu Coposu, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Gabriel Licesanu, Nicolae Manolescu, Emil Constantinescu, Mihnea Berințoi, Ioan Petru Culianu, Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Victor Babeș, Sorin Alexandrescu, Dorin Tudoran, Alexandru Paleologu);
ANDREI LUNEA – Imagina de fabricat fantasmă (articole).

Cei care doresc să primească prin poștă una din aceste cărți (cu rambursarea cheltuielilor postale) și care sînt gata să înrîmî încă de acum suma necesară, vor beneficia de o reducere de 25% din partea Editurii Clavis. Pentru cartea Gabrielei Adameșteanu, prima dintre cele două cărți care vor apărea, prețul, cu reducere, este de 3.000 lei și el poate fi achitat sau direct, la sediul redacției, sau trimis, pînă la legalizarea schimbării numelui editurii, în contul editurii Two and Two (viitoare Clavis) nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Romană.

Odată cu trimiterea banilor în cont, doritorii sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Nicoleta Stoian, chitanța conform căreia banii au fost vîrsați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea.

SUMARUL nr. 35

- Despre naționalism și antisemitism
emisiune TELE 7abc;
moderator: Horațiu Pepine și Adrian Pop;
invitați: Andrei Oișteanu, Theodor Baconsky și Leon Volovici
- Oana Armeanu
Legea
Învățămîntului –
anchetă
- Comentariu
economic:
Ilie Șerbănescu
- România în presa
străină
Brâncuși la Centrul
Pompidou din Paris

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Terra incognita

În vara lui '91, un ziarist francez specializat în problemele Estului și-a făcut documentarea pentru articolul despre România ce urma să fie publicat în *Le Monde diplomatique*. A fost câteva zile la Guvern, a dat tîrcoale casei lui Ceaușescu (pentru că înăuntru n-a fost primit), a vorbit cu cei pe care i-a găsit la "Vatra Românească", într-un sediu luxos, tot în perimetrul de aur al Cartierului Primăverii, pentru care *România liberă* îi făcea reproșuri (se poate vedea și acum cit de justificate) premierului Petre Roman, "donatorul". Ca încheiere, ziaristul, autorul unor cărți de referință despre Polonia Solidarității, a mers și la 80 de kilometri de București, într-un sat obișnuit, unde, pînă la el, nu călăse pîdicor de ziarist - nici măcar român, darămite străin. Stere Gulea ar fi putut filma și acolo "Moromeții", fără nici un retuș de decor. Casele spoite în albastru și cu prispă de lemn erau toate interbelice, la fel și biserică, și Căminul Cultural etc. Ca peste tot în zona rurală, populația era în descreștere, bărbații făcuseră ani de zile naveta la Giurgiu ori la București, în trenuri neîncălzite, fără lumină și trăsnind a tuică: după revoluție, mare parte din ei plecaseră de tot la oraș. Revoluția o inițiaseră citiva pompierii, veșnic prezenți în *staff-ul* satului, despre care, peste citiva ani, se va vorbi în sat că are autorizație de pistol și pager, un fost șofer care și-a luat sarcina să reprezinte FSN și unii care fuseseră intimplămbar la București pe 21-22 decembrie și văzuse ce era acolo). Primarul vechi fusese dat jos și reprezentantul PSM, fostul șofer, îi luase locul. De la CAP-ul desființat, oamenii își împărțiseră vitele, slabe ca o umbră, și instalațiile de irigare, din care fiecare dușese, cit fusese în stare, acasă. Primiseră ceva pămînt, dar nu cit și unde spuneau actele, ci cum dictau interesele mai-marilor satului (la IAS, la Agromec, la Romcereale, în miliție/politie și, bineînțeles, la primărie). Unii erau în procese pe care chiar aveau să le câștige, certificate de proprietate nu aveau nimeni.

Jurnalistul francez a vrut, firește,

să ia un interviu primarului revoluției, dar pe reportofonul său nu s-au înregistrat decît câteva replici: „Spuneți-i că n-am ce vorbi cu el (a strigat primarul) și mai spuneți-i să știe și că noi nu ne vindem țara”.

În prezența primarului, fețele funcționarilor sătești erau imobile, impenetrabile, cînd el întorcea capul o străveche cultură a autoritarismului și duplicității le destindea chipurile. Altcva avem noi în sufletele noastre, spunea zîmbetului pieziș și clipitul din ochi complice, dar uite ce vremuri am ajuns să trăim: să avem primar prostul satului.

Dat afară din primărie, jurnalistul (Jean-Yves Potel, cunoscut și cititorilor lui „23”) s-a tot uitat la femele cu basmale negre, înțepenite parcă dintotdeauna în poartă, pe băncuțe de lemn, la marginea satului, la tractoarele și camioanele care acopereau cu un nor de zgomot, praf și fum tocănitul berzelor. „N-o să vă facă plăcere ce spun, dar seamănă foarte bine cu un sat rusesc. Asemenea mașini agricole vechi am mai văzut în Siberia”, a spus însoțitorilor săi români.

Într-o duminică din septembrie 1992, o echipă de observatori internaționali, printre care se afla și vicepreședintele asociației Est-Libertés, Mihnea Berindei, condusă de fostul ambasador al Franței la București, Renaud Vignal, și de directoarea Fundației Soros pentru o Societate Deschisă, Sandra Pralong, au făcut un tur prin centrele de votare din jurul Bucureștiului, ca să aprecieze corectitudinea votului. Nicăieri, nici o urmă de fraudă vizibilă, nici măcar la unitatea militară de la Măgurele, unde cu doar doi ani în urmă fuseseră aduși cei maltratați în stradă de mineri. Părăsind la un moment dat șoseaua, echipa respectivă a ajuns din întâmplare în același sat ca și Jean-Yves Potel. Primarul revoluției își ridica o casă cu etaj din ce agonisise, dar alegerile locale le pierduse. Noua aleasă, o independentă, rudă cu prefectul județului, veghea cu un ochi atent

votul. Din fiecare cabină, observatorii, uluiți, au văzut mai multe perechi de picioare. Cuplurile din sat veneau împreună, ca la o cîmărie, și tot împreună intrau și la urne. „În satul acesta votează numai bărbații”, a conchis unul dintre observatori, în timp ce mașina ieșea din sat pe sub podul pe care o lozincă sta scrisă, cu litere mari: PNT + PNL = PCR.

Iulie 1995. Cineva a încercat să steargă între timp lozincă de pe pod, dar varul n-a reușit să o acopere. De altfel, nici un partid de opoziție n-a călcat pînă acum în sat, iar reprezentantul PNTCD nu are credibilitatea necesară să cîștige aderenți în plus.

Invitat la „Viața satului”, la TVR, Florin Georgescu spune că Opoziția și presa au creat „criza griului”. Și totuși, și el, și colegii din Guvern (Viorel Hrebenciuc și Valeriu Tabără) sînt nevoiți să asculte opiniile nefavorabile ale unor țărani necunoscuți. Într-alea măsură pe care le vor lua (anunță joi Guvernamentalii) va fi și reorganizarea Romcerealeului.

Și baza de recepție a Romcerealeului din satul despre care am vorbit poate fi oarecum neliniștită de ce va fi în viitor. Ar fi o explicație pentru felul „operativ” cu care este chemat directorul bazei să vorbească cu cineva de la revista „23”. Numele revistei e firesc să nu se cunoască aici, e firesc și atitudinea schimbată față de presă: a trecut ceva vreme. Curțile oamenilor s-au umplut de vite și hambarul de grîu cu care nu știu ce vor face. Se gîndesc neliniștiți că va fi la fel, în curînd, și cu porumbul, și cu floarea-soarelui. Directorul bazei are 10 ani vechime în același tip de muncă, dar greu poate spune ce e schimbat în munca lui după decembrie '89. Pînă la urmă găsește o sintagmă în care apare cuvîntul „libertate”. E liber acum, de pildă, să depoziteze porumb de anul trecut și să primească un procent pentru depozitarea lui. Dar, de fapt, libertățile lui sînt mult mai mari: verifică cineva cifrele și numele de pe hîrtii și griul recepționat din silozuri? Verifică cineva pe ce criterii unii din cei cărora li s-a recepționat griul au fost plătiți și alții nu? Verifică cineva dacă nu se ia din griul predat și se pune sub alt nume? Și, mai ales, sumele de bani care se lasă sau se avansează ca să-ți primești banii mai repede sau tirziu, roși de inflație? Etc. Dacă vrei să verifici doar cit s-a contractat, cit s-a recepționat și cit s-a plătit, crezi o mare agitație în dosarele contabililor. Deși în sat este griu nepredat, s-a recepționat mai puțin decît era în contracte. S-a recepționat și griu sub STAS, dar nu se știe de ce de la unii da, de la alții nu. În privința plăților, directorul crede că s-au făcut în proporție de 80%. Contabilul-șef spune arogant că s-a plătit tot, apoi bate în retragere și dispăre. Al treilea contabil aduce niște cifre care, dacă nu prea le confirmă pe ale directorului, sînt totuși cifre. Ar mai fi rămas (după el) neplățiți 33 țărani individuali. De ce? E vina lor, pentru că o dată pe săptămînă sînt bani. Sigur, nu stă nimeni din cei 23 de angajați ai Romcerealeului să-i anunțe la telefon, să facă o listă pe care să o lipească pe ușă. Ce dacă majoritatea sînt bătrîni, ori mai au treabă pe cîmp? Dacă vroiau banii, trebuiau să vină să aștepte aici, la ușă.

Directorul bazei, care vrea să facă o bună imagine presei, nu-și ascunde disprețul (inocent, ai putea spune) față de acești individuali. Căroră le va merge și mai prost de acum înainte (adaugă, după ce s-a oprit reportofonul), cînd se va reorganiza Romcerealeul.

(Urmare din pagina 1)

EDITORIAL

Primarii se întorc

putea spune, desigur, că spiritul critic, luciditatea sînt probele unei societăți mature, care nu se lasă guvernată de gregaritate, dar bănuiala mea este că, în multe situații de felul celor mai sus invocate, e vorba mai curînd de suficiență și superficialitate. Și poate că mai e ceva. Cel puțin în cazul primarului Constantin Tutunaru s-a văzut că spiritul public românesc nu agreează victimele. Primarul sectorului 3 era evident o victimă, un om prea puțin apărât împotriva perfidiei adversarilor săi - și acest fel de om nu trezește la noi decît compasiune ironică. La fel cum un om care, cerînd ceva într-un mod prea politic și modest, se expune, cel mai adesea, unui refuz irațional, persoana aflată în situația de victimă se vede părăsită și de aceia care ar fi primii în măsură să o protejeze. Așa se face că, după scandalul de început, timp de aproape un an de zile, presa de investigație nu ne-a mai spus nimic despre situația primarului Tutunaru. Îmi amintesc cum, la conferințele de presă ale PNTCD, primarul demis al sectorului 3 se afla și el acolo de fiecare dată, dar cazul său ieșise de mult timp de pe prima pagină a ziarelor și nici un ziarist nu se simțea îndemnat să-i acorde vreo atenție. Mai mult decît atât, părea de-a dreptul descalificat să te mai ocupi de cazul unui oarecare primar țărănist de sector, acuzat, cu temel poate, cine știe, de abuz în serviciu, fals intelectual și abuz de fals. Abia întoarcerea triumfală la primăria sectorului 3 l-a readus pe Constantin Tutunaru în centrul atenției publice. Și poate că, pe de altă parte, nici presa, nici opinia publică nu puteau proceda altfel, dar ceea ce i s-a întimplat lui Constantin Tutunaru ne poate măcar sugera care sînt urmările imponderabile și imposibil de anulat ale unui act de injustiție. Șansa lui Constantin Tutunaru și a celorlalți primari demisi a fost neîndoiește solidaritatea de partid, care a reușit să provoace o reacție fermă a Consiliului European. Nu ar fi pentru prima dată cînd instituțiile românești se pun în mișcare abia după un impuls din afară. Există însă un revers al medaliei: repunerea în drepturi a lui Constantin Tutunaru pare chiar o confirmare a faptului că Justiția funcționează. Dar e o imagine înșelătoare: orice procuror știe prea bine cum se poate construi sau cum se poate distruge un dosar, cum se poate, cu alte cuvinte, crea cea mai deplină iluzie a legalității acolo unde ea este, în realitate, absentă. Or, a da, într-un caz atât de simplu, abia după un an de zile, o decizie de încetare a urmăririi penale e un fapt care provoacă mai mult decît niște simple suspiciuni. E un fapt îmbucurător, pe de altă parte, că o parte a presei independente a salutat întoarcerea primarului, dar nu pentru că asta ar atenua în vreun fel injustiția. Mediatizarea victoriei află de tirzii a primarului țărănist ar trebui să vină în sprijinul celor care, din lipsă de imaginație, s-au îndoit că cinismul poate ajunge atât de departe.

EXPRESIV

Departamentul Creație & DTP al Companiei EXPRESIV pune la dispoziție următoarele servicii:

- tehnoredactare computerizată (ziare, reviste, cărți);
- creație grafică;
- prelucrări imagine;
- scanări alb-negru și color (reflective și transparente);
- descompunere culori.

- În cadrul departamentului se pot realiza:
- afișe; - postere;
  - pliante; - fluturări;
  - tipizate; - autocolante;
  - etichete; - ambalaje;
  - calendare; - mape;
  - agende; - foi cu antet;
  - legitimații - cărți de vizită.

Calitatea și rapiditatea execuției sînt garantate de echipamente Macintosh PowerPC, Pentium, UMAX Power Look, QMS, Epson. Relații la telefon: 650.56.73; 650.25.92; 659.75.91; Fax: 312.43.16, sau la sediul firmei EXPRESIV SRL, Bd. Al. I. Cuza 22, sector 1, București.

APARENTELE PARADOXURI ALE DATORIEI EXTERNE

Privit unor date statistice făcute recent publice, evoluții aparent curioase se înregistrează în ceea ce privește datoria externă a României, adică ansamblul creditelor externe angajate.

O notă discrepanță există, la jumătatea anului în curs, între datoria contractată (7,3 miliarde dolari) și cea efectiv existentă (numai 5,1 miliarde dolari). Semn că împrumuturi externe avute în vedere și negociate nu au fost și vărsate României din cauza nerespectării angajamentelor asumate.

O altă tendință este creșterea mică a datoriei externe în prima jumătate a anului. Nu este vorba efectiv de mai mult de 200 milioane dolari, dacă se elimină influența puternică devalorizării a monedei americane, care a sporit evaluarea în dolari a stocului de credite în alte valute.

O creștere slabă a datoriei externe nu poate fi decât rezultatul unor rambursări aproape în pas cu noile intrări de credite. Fenomenul are un caracter pozitiv doar în situația în care explicația sa se află în excedente realizate în balanța comercială, în sensul că, exporturile de mărfuri și servicii depășind importurile, se creează condiții pentru a nu se mai apela la noi credite externe. Nu este însă cazul, pentru că în primul semestru al anului s-a înregistrat, dimpotrivă, un deficit comercial de circa jumătate miliard de dolari. Și un deficit comercial nu înseamnă altceva decât că surplusul de importuri, care nu poate fi acoperit de exporturi, este finanțat prin recurgerea la noi credite externe.

Adevărul literar și artistic, nr. 283

- **Gala Galaction, pagini interzise:** Convertirea lui Paul din Tars
- **Sorin Alexandrescu:** „Un scriitor român din străinătate, dacă vrea să facă opoziție, trebuie să o facă aici în România”
- **Lucian Blaga și Alexandru Mușina**
- **Nichita Stănescu:** „Osteniți de excesul nostru de antumitate”
- **Valeriu Cristea** descoperă un „Narcis-rinocer”
- **Céline**, promotorul „soluției finale”

Radio Tinerimea
68,7 FM
stereo

Un dușman al singurătății

România apare într-o situație paradoxală: bilanțul conturilor sale comerciale face inevitabile noi datorii externe, în timp ce datoria sa externă aproape că nu crește.

Paradoxul este doar aparent. Datoria externă a crescut slab nu din motivul că România nu a mai avut nevoie de credite externe, ci din motivul că nu i s-au mai vărsat credite. Aceasta în contextul în care organismele financiare internaționale, care furnizează grosul finanțării externe, au blocat-o din cauza neonorării de către partea română a angajamentelor în ceea ce privește continuarea reformelor economice. Este îndeosebi vorba de cele privind întreprinderea unor privatizări semnificative, proces serios întârziat, și a unor asanări în rândurile industriilor neviabile, proces nedemarat și fără vreo perspectivă de a fi cîndva realmente început. În schimb, deși nu au mai avut acces la noi credite, guvernul Văcăroiu și Banca Națională s-au străduit să facă față creditelor ajunse la scadență în contul datorilor anterioare.

Sursele folosite au fost două. Pe de o parte, s-a apelat și mai intens la împrumuturi externe pe termen scurt, extrem de costisitoare prin dobânzile înalte percepute. Potrivit metodologiei FMI, acestea nu sînt contabilizate în datoria externă, care cuprinde doar creditele cu termene de rambursare de peste un an. În anumite limite, la creditele pe termen scurt se recurge în mod curent pentru finanțări din aproape în aproape, adică pe baza principiului contractării de noi datorii pentru a plăti datoriile urgente. Acoperirea datorilor pe termen scurt nu o pot constitui decât rezervele valutare ale țării sau noi credite externe pe termen mediu și lung, abia acestea din urmă fiind contabilizate ca suplimentind datoria externă. În cazul în speță, s-a apelat la creditele pe termen scurt tocmai în speranța că vor veni cele pe termen mediu și lung, fapt aflat deocamdată sub semnul incertitudinii.

Astfel că, pe de altă parte și pînă una alta, au fost folosite pe larg ca surse de plată rezervele valutare ale țării, care au scăzut din nou la un nivel îngrijorător, diminuîndu-se cu circa 350 milioane dolari în primele șase luni ale anului. Dacă scopul în care s-au folosit aceste rezerve ar fi fost acela de a achita datorii scadente în condițiile neprimirii unor noi credite, nu ar fi grav. Căci, în fond, rezervele valutare constituie acoperiri tocmai pentru situații-limită. Numai că, prin simpla comparație a cifrelor, se evidențiază că rezervele au fost cheltuite de fapt pentru a finanța peste două treimi din depășirea exporturilor de către importuri. Depășire care constituie prețul politicii Guvernului Văcăroiu de a stimula producția industrială înaintea restructurării ei. În acest fel se reactivează structurile industriale pe care se obține doar producție fără desface-re și care generează pierderi în cerc vicios prin sporirea stocurilor și a imobilizării în acestea de importuri de energie și materii prime, absolut fără nici o șansă de a-și găsi finanțare proprie prin participare la export.

Erată

Dintr-o regretabilă eroare tehnică, articolul Sighișoara - Evul Mediu redidivus de la pagina 14 a revistei „22” nr. 33 a apărut în forma necorectată. Ne cerem scuze autorului și cititorilor.

Drumul către casă - emisiune cuprinzînd informații din viața Capitalei - coordonator Diana Ioan (de luni pînă vineri, ora 15.00)

Rockada mare - realizator Florian Pittig (marți, ora 22.00)

Cîntăreala cheală - lumea teatrului; noutăți, interviuri, analize - realizator Alin Gălbățescu (miercuri, ora 17.15)

Turnul de veghe - Dezbateri cu lumea presei asupra principalelor probleme ale momentului - realizator, directorul postului Radio Tinerimea, Cornel Ciomăzga (vineri, ora 18.00)

Căutările model - lumea model; perioade, stiluri, manechine - realizator Alin Gălbățescu (vineri, ora 21.15)

Fără anestezie - invitatul săptămîinii în dialog cu directorul postului Radio Tinerimea, Cornel Ciomăzga (sîmbătă, ora 18.00)

Proiectul UDMR al Legii învățămîntului avizat de Curtea Constituțională

La 11 luni de la inițierea acțiunii de stringere a semnăturilor, proiectul Legii învățămîntului în limbile minorităților naționale propus de către UDMR a primit avizul Curții Constituționale. Acum, proiectul îndeplinește toate condițiile pentru a intra în dezbaterile Parlamentului.

PD a rupt relațiile cu UDMR

Președintele PD, Petre Roman, a arătat că partidul pe care-l conduce nu mai are nici o relație directă cu UDMR, deoarece partidul etnicilor maghiari „nu și-a exprimat o poziție clară în legătură cu pretențiile și accentele extremiste din UDMR”. Pe de altă parte, PD exclude în acest moment încheierea unei înțelegeri electorale cu CDR.

MIERCURI 16 AUG

România respinge propunerea Ungariei de a înființa noi consulate

Ministerul de Externe a reafirmat poziția Bucureștilui referitoare la deschiderea de noi consulate maghiare în România, apreciind că această acțiune este „neutilă”. O astfel de acțiune nu este justificată din punct de vedere al realităților și serviciilor consulare care ar putea fi prestate în astfel de instituții.

PUNR cere un prag electoral pentru aliații

PUNR intenționează să propună ca aliațele electorale să aibă acces în Parlament numai dacă depășesc un prag electoral ce însumează cîte cinci procente de fiecare partid component. Totodată, PUNR dorește să susțină ideea votării pe liste nominale pentru mandatele din Senatul României.

Victor Babiuc sesizează Parchetul în problema griului

Vicepreședintele executiv al PD, Victor Babiuc, a sesizat Parchetul General pentru declanșarea anchetei penale în vederea identificării și pedesirii vinovaților de crearea „crizei griului”. Babiuc consideră că actuala criză a griului a fost provocată artificial, spre a satisface interesele unor grupuri ale oligarhiei economico-financiare în formare.

România nu va permite tranzitarea de arme către Iugoslavia

România este decisa să trateze eventuala suspendare unilaterală de către Rusia a embargoului contra Iugoslaviei în limitele prevăzute de hotărîrile Consiliului de Securitate, ceea ce înseamnă că nu va permite eventuala tranzitare a unor arme sau trupe rusești pe teritoriul țării noastre, a arătat purtătorul de cuvînt al MAE.

JOI 17 AUGUST

CDR-CSDR - colaborarea a împlinit un an

Cu ocazia împlinirii unui an de colaborare între CDR și CSDR, Victor Ciorbea a anunțat că liderii sindicali care doresc să intre în politică vor candida la viitoarele alegeri pe listele Convenției Democratice. Ciorbea a explicat că membrii de sindicat din întreaga țară doresc să fie reprezentați în consiliile locale și Parlament de liderii lor sindicali.

Constructorii feroviari amenință Guvernul

30.000 de lucrători feroviari sînt gata să intre în grevă dacă Guvernul nu va acorda banii necesari pentru continuarea lucrărilor la autostrăzi și căi ferate. Federația Sindicatelor Constructorilor Feroviari (FSCF) a anunțat că va intenta proces Executivului deoarece nu și-a respectat angajamentul luat prin protocolul din 15 mai 1994 de a aloca 100 miliarde lei pentru continuarea construcției autostrăzii București-Constanța.

VINERI 18 AUGUST

Directorul ziarului Ziua trimis în judecată

Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale și trimiterea în judecată, în stare de libertate, a directorului ziarului Ziua, Sorin Roșcu-Stănescu, și a reporterului special Tana Anđeleanu. Cei doi s-ar face vinovați de „formularea unor acuzații extrem de grave, dar mai ales insultătoare și în cea mai mare parte plătimate, împotriva Președintelui României”.

SÎMBĂTĂ 19 AUGUST

Constantin Tutunaru revine la post

Primarul sectorului 3, Constantin Tutunaru, a fost repus în dreptul după ce a fost arestat timp de 17 zile și suspendat din funcție la 11 octombrie 1994 pentru nouă delict. Printr-o comunicare oficială, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București a anunțat încetarea urmăririi penale.

LUNI 21 AUGUST

SLTVR va da în judecată statul român

Sindicatul Liber din Radioteleviziunea Română va da în judecată statul român pentru nerespectarea Legii de funcționare a Societăților Române de Radio și Televiziune, prin întârzierea numirii noului Consiliu de Administrație. Liderul SLTVR, Dumitru Iuga, a declarat că vor fi cerute despăgubiri morale în valoare de un leu.

Arta C. P. R.

În vremurile prin care trecem, când gradul de sărăcie al populației este în continuă creștere, un subiect ca cel avut în vedere de ancheta de față nu poate fi decît de o acută actualitate. Din păcate, despre cantinele săracilor se știe foarte puțin și aceasta nu face decît să-i privească pe cei năpăstuiți de soartă – posibili beneficiari ai acestei forme de ajutor social – de o alternativă care, în majoritatea cazurilor, i-ar putea salva.

Cantinele pentru săraci (numite în limbaj administrativ „cantine de ajutor social”) sînt împărțite, în cadrul municipiului București, pe două mari paliere: rețeaua de cantine finanțate de primărie și cantinele „particulare”, susținute în general de diferite formațiuni religioase.

Cantinele pentru săraci și înflorirea socialistă

Rețeaua de cantine finanțate de Primăria Capitalei funcționează prin reorganizare din 1992, în baza Hotărîrii de Guvern nr. 290, emisă de prim-ministrul Theodor Stolojan (hotărîre care a înlocuit vechea legislație din 1957). După cum ne-a informat Georgeta Panait, directoarea acestei rețele, cantinele pentru săraci existau încă din anii '50. În jurul anului 1975, în București erau peste 16 astfel de cantine, cu titlatura exactă „Cantine de ajutor popular”. (Fiecare sector din cele 8 ale Capitalei avea cîte două cantine și cîte două puncte volante de servire.) În 1974, beneficiarii acestora erau în număr de 10.000. Cantinele li aveau în vedere exclusiv pe reprezentanții virstei a treia. Foarte mulți dintre acești beneficiari erau foști deținuți politici sau proprietari ai căror averi fuseseră confiscate. În 1991, numărul de asistați se restrînsese la numai 220 pe toată Capitala. Din cele 16 sedii, mai rămăseseră numai două: cantina din str. Progresului (sect. 1) și cea din str. Agricultori (sect. 2). Explicația acestei drastice restrîngerii este simplă: era nepotrivit ca într-o țară în plină înflorire și dezvoltare socialistă să existe cantine pentru săraci. În consecință, chiar și celor două centre li se ridicase personalitatea juridică; pentru a continua să existe, a trebuit ca ele să fie mascate, așa că au devenit secții ale unor cîmine de bătrîni. Trecerea, în aprilie 1991, a tuturor cîminelor de bătrîni la Secretariatul de Stat pentru Handicapați a făcut ca cele două secții să-și piardă și această acoperire. Este momentul cînd Georgeta Panait, care pe vremea aceea lucra la Ministerul Muncii, a acționat și a reușit să obțină din nou personalitatea juridică. Noua instituție s-a numit de atunci „Cantina Centrală de Ajutor Social”. Față de iulie 1991, la ora actuală

în București numărul asistaților s-a ridicat la 5.000 și Cantina Centrală de Ajutor Social are 6 sedii.

Finanțarea acestei rețele de cantine este, după cum spuneam, asigurată integral de Primăria Capitalei. Prin Hotărîrea de Guvern din 1992, cantinele au trecut din subordinea Ministerului Muncii în cea a primăriei (și răspunzător pentru ele este Primarul General al Capitalei). Trecerea în subordinea primăriei a înlesnit obținerea de noi sedii. Mindria celor care gestionează aceste cantine este localul din str. Griviței nr. 216 (fostul restaurant „Feroviarul”), care a fost renovat, adaptat și dat apoi în folosință în octombrie 1994. În prezent, de acolo își iau mîncarea aproximativ 1.500 de persoane (dar se poate găti și pentru 3.000).

Beneficiarii acestor cantine vin în fiecare luni, miercuri și vineri să-și ridice mîncarea (lunea se dă pentru luni și marți, miercurea pentru miercuri și joi, iar vînzarea pentru vineri, sîmbătă și duminică).

Mîncare de 1.630 lei/zi

Dar cine poate beneficia de un astfel de ajutor social? Cei care se află sub venitul minim pe economie. Conform Hotărîrii 290/1992, orice cetățean al României care realizează sub 30% net din venitul minim pe economie are dreptul la gratuitate; cine depășește acest prag plătește 30% din venitul realizat. Și, pentru a fi mai clar: venitul minim pe economie a rămas, de anul trecut, la suma de 65.000 lei brut; scăzînd impozitul și calculînd 30%, ajungem la suma de 18.640 lei. Cine depășește cu un leu 18.640 va plăti 30% din venitul propriu (și nu din costul cartelei). Costul unei cartele (alocație fixată de Guvern) este de 50.000

lei/lună. Astfel, fiecărui asistat îi revin pe zi 1.630 lei (sumă indexată la 1 iulie; pînă la această dată s-a mers cu 1.510 lei/zi). Din cei 1.630 lei trebuie să fie asigurate zilnic masa de prînz și cea de seară (Hotărîrea de Guvern din 1992 nu a avut în vedere și micul dejun).

Problema este că la fiecare indexare de pensii sau de salarii se retrage un anumit număr de persoane (sînt cei care au mîncat gratuit și care, datorită – să zicem – unei indexări de 8.000 de lei, trebuie să plătească pentru masă 30.000 de lei). La indexarea de pensii de la 1 decembrie 1994 au făcut cereri de retragere peste 800 de oameni, iar la 1 iulie 1995 s-au mai retras 200.

Vorbiam mai sus de alocația de 1.630 lei/zi, dar nu specificăm că din această sumă trebuie plătită și TVA și că aceasta duce uneori la o diminuare chiar cu 15%. Directoarea Georgeta Panait a făcut mai multe demersuri și speră că în cursul acestei săptămîni anormalitatea să-și găsească o rezolvare.

O altă problemă pentru cei care se ocupă de bunul mers al cantinelor pentru săraci este ridicată de recenta „Lege a ajutorului social” (Legea 67/1995), care se aplică cu data de 1 iulie a.c. Această lege nu este acordată cu pragul de sărăcie (care a rămas cel vechi) și, în consecință, nu se știe dacă acest prag trebuie ridicat la nivelul legii. Altă chestiune: s-a anunțat că se schimbă sistemul de impozitare a salarilor și s-a hotărît ca salariul net de 75.000 lei să nu se mai impoziteze. Trebuie înțeles, oare, că salariul minim pe economie este de 75.000 lei? După cum se observă, haosul tranziției se întîlnește la toate nivelurile.

Mîncarea oferită de aceste cantine este destul de bună și din cîți oameni am întrebât nici unul nu era nemulțumit. De un an și jumătate (pentru a nu mai exista reclamații că într-un loc se mîncă mai bine decît în altul), meniul este unic pe toată Capitala. Iată, spre exemplu, meniul

lunii acesteia, în zilele de miercuri și joi: 1. Ciorbă de spanac dreasă cu ou; 2. Tocitură cu carne de porc și salam; 3. Varsă călită cu jumări; 4. Salată orientală cu ou și măsline; 5. Compot asortat.

Bogații cantinelor pentru săraci

Cantinele pentru săraci acordă asistență și familiilor de șomeri care iau ajutorul de șomaj, dar care au mai mult de trei copii și persoanelor cu gradul II de invaliditate. Pentru a beneficia de această formă de asistență socială, oamenii trebuie să vină să facă o cerere în sediile cantinelor, în urma căreia li se înmînează

un pliant unde sînt scrise actele necesare (adeverință de salariu, cupon de pensie, adeverință care să dovedească școlarizarea copiilor etc.).

Din păcate, beneficiarii acestui tip de cantine nu sînt întotdeauna dintre cei mai săraci. Există multe cazuri de persoane care nu au muncit niciodată și nici nu muncesc (pot, deci, prezenta acte prin care să dovedească absența oricărui venit), dar care vin cu mașina să-și ia mîncarea. Asistenții sociali angajați la Cantina Centrală de Ajutor Social fac anchete la domiciliu și deseori sînt puși în fața unor realități care contrastează violent cu statutul de asistat al celor în cauză (case spațioase și încărcate, autoturisme occidentale, camere ce au așternute pe jos cîte trei covoare persane unul peste altul etc.). „Nu întotdeauna truda noastră ajunge la cel care are nevoie, dar noi nu putem remedia această situație”, îmi spune rememnată Georgeta Panait. Faptul că în România există multe persoane care, deși nu muncesc, au venituri considerabile (realizate din tot felul de „afaceri”) se răsfrînge în mod paradoxal și asupra Cantinei Centrale de Ajutor Social.

Cantinele „particulare” rezolvă într-un fel foarte simplu această problemă cu care sînt confruntate cele finanțate de primărie, datorită faptului că în cazul lor demersul nu mai este cantonat exclusiv în perimetrul restrictiv al legii. Acolo unde legea se dovedea neputincioasă, sînt utilizate cu succes relațiile interumane. Mai simplu, anchetele sociale la domiciliu și discuțiile cu vecinii constituie momentele principale ale procesului de admitere a asistaților. Dar, din nefericire, numărul acestor cantine s-a diminuat considerabil în ultima vreme.

Cantina de la subsolul Facultății de Teologie este una dintre cele care au rezistat intemperiilor financiare. Firma care a organizat și finanțează acest proiect se numește „Unu și unu” și este condusă de diaconul Nuțu Anghelina. Cantina servește zilnic masa de prînz unui număr de 175 de săraci (în trecut acest număr a fost mai mare, dar s-a diminuat în urma lipsei de fonduri). Meniul este același cu cel servit studenților Facultății de Teologie. În plus, asistații acestei cantine au beneficiat în repetate rînduri, din partea altor firme, de donații de haine sau jucării pentru copii. Dintre beneficiarii cantinei de la Facultatea de Teologie, cîțiva nu se pot deplasa (bătrîni paralizați, nevăzători etc.) și sînt serviți la domiciliu. Echipele care asigură o astfel de asistență la domiciliu sînt formate din membri ASCOR (Asociația Studenților Creștini Ortodocși din România).

Instituțiile de asistență socială organizate de particulari, deși mai eficiente, sînt într-un număr foarte mic și, în plus, nu pot să deservească prea mulți cetățeni. Cele finanțate de primărie sînt confruntate cu restricțiile datorate obligativității respectării cadrului legal. Care este soluția pentru ca cei ce au stringentă nevoie de asistență socială să beneficieze într-adevăr de ea? Dintre săracii pe care i-am chestionat pe stradă, oameni bătrîni și bolnavi care cerșeau, majoritatea nu știau de existența acestor cantine. Alții știau, dar erau speriați de faptul că trebuie să îndeplinească niște formalități. A întocmi o cerere era pentru ei ceva extraordinar, dintr-o altă lume (mai ales că unii nu știau nici să scrie). „Trebuie să fac cerere la Iliescu – cum să fac eu cerere tocmai la Iliescu?” mă întreba cu îndreptățire un bătrîn de lângă Piața Amzei.

CEZAR PAUL-BĂDESCU

Andrei Cornea

Mihaela Cutuș

1995 un an cu prea mult grâu?

Emisiune realizată de
MIHAELA CUTUȘ și
ANDREI CORNEA

Invitați:
DOREL ȘANDOR, analist politic, directorul
Institutului de Studii Politice și Analiză
Comparativă
AURELIAN DOCHIA, analist economic

De ce nu se ieftinește piinea?

Mihaela Cutuș: Pentru astăzi ne-am propus o nouă abordare a ceea ce s-a numit „criza grâului”. 1995 este, se pare, un an cu mult prea mult grâu: peste 7.600.000 de tone, un fel de pacoste pe capul României, deoarece statul, prin Romcereal, a contractat ceva mai puțin de 3 milioane de tone și a achitat mult mai puține tone până la această oră. Ce se va întâmpla cu restul de 4 milioane – încă nu se știe. Împreună cu Andrei Cornea, Dorel Șandor și Aurelian Dochia vom încerca să înțelegem ceva mai bine ce se întâmplă.

Andrei Cornea: Aș intra în miezul lucrurilor printr-o întrebare, să-i spun naivă, din partea cuiva care s-a străduit în acești cinci ani să învețe ABC-ul economiei de piață: L-aș întreba pe dl. Aurelian Dochia următoarele: sintem în situația unei supraproducții agricole, având 4 milioane de tone excedent. Pe de altă parte, se zvoneste că s-ar putea să se scumpească piinea; sau dacă nu se scumpește acum, e sigur că nici nu se ieftinește. Eu știu că dacă oferta este mare, prețul ar trebui să scadă. De ce nu se întâmplă așa și de ce cetățeanul nu are un beneficiu din această recoltă supraabundentă?

Aurelian Dochia: Este, în principiu, corect faptul că, dacă oferta este mare, prețurile ar trebui să scadă. Numai că trebuie să ținem cont de faptul că la noi prețul pînii, ca și prețul de achiziție al grâului nu sînt prețuri libere, ele fiind determinate de către stat și nu doar de legea cererii și a ofertei. Fiecare în prețul pînii intră și alte componente, în afara prețului grâului.

A.C.: Putem spune că apare aici și o nepotrivire între caracterul preponderent privat al producției în agricultură și caracterul de stat, centralizat, al sistemului de achiziție și de prelucrare?

AD.: Evident. Și cred că una dintre cele mai importante concluzii pe care le putem desprinde din această așa-numită „criză a grâului” e legată tocmai de incompatibilitatea dintre două sisteme economice. Pe de-o parte, există sistemul producției, bazat pe proprietatea privată și care funcționează în sistemul economiei de piață. În ultimii trei ani, acest sistem a răspuns unor cerințe ale pieței, deoarece, după cum știm, pînă în acest an am avut crize de subproducție. Agricultura privatizată a reușit performanța ca în numai trei ani să răspundă acestor cerințe. S-au mărit suprafețele de producție, ajungându-se chiar la 2,5 milioane de hectare, cea mai mare suprafață cultivată vreodată cu grâu de la noi, în detrimentul unor plante tehnice. Trebuie observat că piața a răspuns acestei cereri crescute mai vechi de grâu.

Este bolnav grîul românesc?

M.C.: Propun să urmărim, înregistrate, două opinii din partea sindicatului agricol PROPACT, aparținînd președintelui organizației, dl. Dan Drăghici, și d-lui Zenobie Stănescu, agronom, membru al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură.

(Înregistrare)

Aurelian Dochia

A.C.: Care este poziția PROPACT în chestiunea recoltei de grâu din 1995?

Dan Drăghici: Producția de grâu din 1995 exprimă clar potențialul productiv al sectorului privat. Guvernul și clientela sa politică nu au nici un merit și nici o contribuție, iar micul proprietar a fost nevoit să se descurce prin sîta jafului și a feluritelor metode de a-l descuraja. A contribuit și clima, iar guvernarea a fost în stare, în mod insolent, să-și aroge merite în acest sens. Modificarea plăților pentru grîul preluat, devalorizarea calitativă artificială a grâului, invocarea unor normative care nu au stat la baza contractelor, respingerea la preluarea a grâului corespunzător calitativ, subevaluarea sa de către angrosiștii cliențelii Puterii – iată măsuri luate de Guvern cu scopul ruinării micului producător și pentru promovarea intereselor mafioate în comerțul cu produse agricole.

A.C.: Sintezi dezamăgit de faptul că Opoziția a amînat declanșarea unei sesiuni extraordinare legate de problema grâului?

DD.: Noi am declarat de la început că vom sprijini la viitoarele alegeri

Opoziția Unită din România, în special Convenția Democratică. Acum au apărut niște discuții pe care eu le consider absolut inutile. Problema grâului este extrem de dramatică, o problemă de viață a poporului român ce nu trebuie în nici un chip politizată. Întreaga Opoziție trebuia să lase deoparte nuanțările politice sau certurile pentru intimitate. Noi considerăm toate inițiativele – și cea a PD, și cea a CDR, și cea a PL '93 – ca fiind foarte bune. Încă nu este timpul pierdut ca să se unească și să încerce să răstoarne actualul guvern.

A.C.: Domnule Stănescu, să fie oare adevărat că recolta de grâu a acestui an este de calitate inferioară, ceea ce a îndreptățit Romcerealul să achiziționeze cantități mici și la prețuri mici?

Zenobie Stănescu: În general, nu este adevărat, deși sînt și cazuri în care calitatea este mai modestă. Sînt convins că adesea s-a folosit chestiunea calității drept pretext spre a se refuza achiziționarea. Pot să vă dau un exemplu: o asociație familială din județul Olt care a avut contract cu Romcereal-ul din Jitaru și căreia i s-a refuzat grîul produs cu date nejustificate. Romcereal a invocat niște boli care, de fapt, nu există în țara noastră la grâu, ca, de exemplu, „black point”. Dar, în plus, niciăieri în literatura de specialitate nu se prevede că „black point” afectează calitatea de panificație a grâului. S-a mai invocat și faptul că grîul ar fi bolnav de fozarioză; dar STAS-ul în vigoare al țării noastre prevede ca în cazul stacului cu fozarioză, morile care panifică grîul să-l spele. Și toate morile industriale din România sînt prevăzute cu instalații de spălare a grâului.

O criză a mecanismelor de guvernare

M.C.: Ne-am propus o abordare socio-politică a acestei crize a grâului. Spuneți-ne, domnule Dorel Șandor, la ce concluzii ați ajuns în urma cercetărilor dedicate acestei probleme?

Dorel Șandor: Centrul nostru a evaluat această criză de la început și trebuie spus că, numai după trei săptămîni, ea este una dintre crizele cele mai complexe și costisitoare pentru societatea românească. Ea nu este altă o criză economică, ci o criză a mecanismelor de guvernare. Ea arată, pe de-o parte, că economia românească a început să se miște, că sectorul privat din agricultură a răspuns cererii. Problema este în ce

fel instituțiile administrației centrale vor răspunde acestei oferte. Dereglarea a apărut în iunie, a fost ignorată de Guvern pînă prin iulie, cînd a intrat în atenția opiniei publice datorită presei. De data aceasta, nu numai că presa a inițiat dezbaterile, dar a și urmărit-o foarte bine de-a lungul acestor trei săptămîni. Un element de asemenea important îl reprezintă reacțiile opiniei publice, în special ale țărănilor. În sfîrșit, trebuie notată inițiativa parlamentară a două partide din Opoziție (PD și PL '93), care au dorit ca Parlamentul să solicite Guvernului să garanteze că această recoltă nu va fi risipită. Dacă noi am afla astăzi de la o instituție specializată, de exemplu SRI, că România riscă să piardă 4 milioane de tone de grâu, sustrase de „forțe străine”, de organizații subversive, fără îndoială că s-ar vedea aici o problemă de siguranță națională și toată lumea ar sări la bătaie, inclusiv marii patrioți ai administrației de stat. Criza aceasta este una structurală, care nu se vede dintr-un singur loc; ea se vede, în schimb, foarte bine de la Ministerul de Finanțe, de la Ministerul Agriculturii. Paradoxal, criza se bazează pe incapacitatea Guvernului de a governa normalitatea. Cum poate fi ea depășită? Oricum, ea reprezintă un fenomen pe care administrația, cit și Parlamentul au datorii să-l confrunte și să-i găsească soluții.

„A invoca acum lipsa banilor este o retorică politică ieftină”

M.C.: S-ar părea că nu există un sistem adecvat de finanțare a prelucrării recoltei.

A.C.: Aș exprima lucrurile diferit: Guvernul nu vrea sau nu poate să plătească excedentul de recoltă? Fiecare, sîntem toți bolnavi de „securitate”, și totuși se poate spune că, dacă țărăniul rămîn cu grîul nevîndut, ei se vor vedea descurajați să mai practice agricultura privată și vor tinde să-și vîndă pămînturile statului. Pe de altă parte, poate că Guvernul nu are banii respectivi. De unde ar putea să-i aibă?

D.Ș.: Depinde de momentul cînd punem această ultimă întrebare. Dacă Guvernul și-o pune în luna august 1995, e prea tîrziu. Este evident că un sistem de finanțare și achiziționare a producției agricole nu se inventează peste noapte. A invoca lipsa lui acum este o retorică politică ieftină. Pe de altă parte, nu trebuie să ne grăbim să bănuim Guvernul de intenții ascunse. Pe mine mă interesează faptele; or, din acest punct de vedere, sînt de acord cu dvs. că țărăniul au de pierdut de pe urma proastei politici urmate de Guvern și că orientarea lor va fi puternic influențată la toamnă, cînd își vor face socotelile. Mulți vor lăsa pămîntul în pîrloagă sau se vor îndrepta spre alte producții sau chiar se vor gîndi să-și vîndă pămîntul, mai ales cei care nu locuiesc la țară. Aș face și o altă observație: de la campania electorală din 1992, partidul de guvernămînt invocă „economia socială de piață”, ca formula economică adecvată României. Nu observați că, în mod ciudat, în ultimele trei săptămîni sintagma aceasta a dispărut din discursul oficialilor, care, brusc, și-au amintit că economia noastră este „doar de piață” – și că țărăniul trebuie să se conformeze rigorilor unor astfel de economii?

M.C.: Care este situația grâului pe plan mondial în acest an? Se înregistrează, se pare, un deficit. Ar fi straniu ca și în această situație grîul să rămînă la producători.

AD.: Într-adevăr, din informațiile

pe care le am, rezultă că există o conjunctură favorabilă vânzării grului pe piața mondială în acest an. Mulți producători tradiționali au avut pierderi. Din această perspectivă, România ar putea avea o șansă bună. Problema este ca această șansă să fie corect valorificată. Dar, de aici, ajungem iarăși la rolul mecanismelor de valorificare care se interpun între producătorul agricol și utilizatorul final, fie el intern, fie extern, mecanisme dominate și controlate de către stat, rămase rigide și care reacționează greu la fluctuațiile pieței.

MC: Un director de la Romcereal li sfătuia recent pe țărani să exporte excedentul de grâu. Ce părere aveți?

AD: Aceasta nu se poate face în absența unor mecanisme intermediare de prelucrare și revindere. Exportul este o meserie specială și, nicăieri, nici un producător nu exportă direct produsul său. Este nevoie nu doar de o infrastructură tehnică, dar și de anumite mecanisme financiare. Or, la noi, problema exportului este îngreunată de inexistența acestor mecanisme financiare care să permită prelucrarea operativă a cantităților de grâu de la țărani, condiționarea lor și apoi exportul.

AC: Există la noi numeroase firme de import-export, pregătite mai ales să importe. Se pot ele repede adapta și să exporte?

AD: Puține dintre ele sînt în stare, grul fiind un produs special, avînd nevoie de importatori-exportatori mari și specializați. Trebuie să ținem seama și de capacitatea limitată a porturilor noastre, care este de 170.000 de tone pe lună, dar marea problemă o constituie lipsa mecanismelor financiare și a unor intermediari adecvați.

DȘ: Eu cred că blocajul nu este atât economic și financiar, cît la nivel politic și instituțional. Cît timp nu există o schimbare de atitudine și de opțiune politică la acest nivel, lucrurile vor degenera în episoade groțeste și în situații paradoxale.

A eșuat Opoziția în specularea momentului?

AC: A părut la un moment dat că Opoziția va interveni în această problemă și că va încerca să o aducă în dezbaterile Parlamentului într-o sesiune extraordinară. Ceea ce nu s-a întîmplat. Cum apreciați acest eșec și disputa apărută în cadrul Opoziției?

DȘ: Nu cred că trebuie să vedem în încercarea Opoziției un eșec definitiv. A fost o încercare nerușată. Două partide din Opoziție (PD și PL '93) au avut inițiativa parlamentară. Mai mult, a avut loc întîlnirea, cu totul deosebită, de la Clubul „Dacia”, nu numai pentru tema grului, ci și pentru a regrupa opoziția democratică

din România. Această dezbatere a avut un caracter pozitiv și pragmatic. E adevărat că, după o zi, CDR, deci o parte a Opoziției, a dat înapoi.

AC: Mie mi se pare paradoxal faptul că tocmai CDR, unde PNȚCD, partid prin tradiție țărănesc, joacă rolul esențial, s-a ardat ezitantă.

DȘ: Nu trebuie să absolutizăm sensul unei tradiții. Convenția Democratică a anunțat totuși că, la începutul sesiunii parlamentare din toamnă, va iniția o motiune în cazul în care Guvernul nu va lua măsurile necesare. Eu nu aș dramatiza lucrurile cu afirmația că CDR a ieșit complet din joc. Oricum, ezitării Opoziției au creat o anumită asemănare cu cele ale coaliției guvernamentale și, de aici, și unele speculații și polemici, care au tîns să înlocuiască problema grului cu cea a solidarității forțelor de opoziție. Dar importantă va rămîne totdeauna problema grului. Există, în România, la nivel politic, resurse pentru a aborda pozitiv această problemă, dar și forțe politice, incluzînd arcul guvernamental, Guvernul, opinia publică și, desigur, presa. Lucrul capătă tente dramatice și fiindcă intrăm în campania electorală

Dorel Șandor

și pragmatismul este, de aceea, adesea estompat. Luna septembrie va fi, cred, o lună-test: Parlamentul nu va mai putea evita această dezbatere.

Se resimte lipsa unei orientări strategice în agricultură

AC: Ar trebui să privim lucrurile și dintr-o perspectivă mai îndepărtată: România este foarte interesată de intrarea în Uniunea Europeană. UE este o grupare de state cu supraproducție agricolă. Presupunînd că procesul de integrare va continua, ce șanse are agricultura românească, ce și unde poate ea exporta? Iar dacă în UE nu vom putea exporta decît cantități agricole foarte mici, ce vom exporta atunci?

AD: Întrebarea este legată de a doua fațetă a aspectului economic al crizei grului. Anume, se întrevede

lipsa unor orientări strategice în materie de agricultură. Se discută foarte mult despre rolul statului, despre nivelul subvențiilor, dar ar trebui să se analizeze care sînt piețele externe către care ne putem îndrepta, cu ce produse, care dorim să fie structura noastră de producție. Sînt lucruri esențiale, strategice, cu atît mai mult cu cît aici nu ne putem baza numai pe forțele pieței. Întregul mecanism agricol mondial nu este total reglat de piață, pretutîndeni existînd puternice forțe de intervenție. Pe de altă parte, mecanismele de reglare prin forțele pieței în agricultură sînt, în general, imperfecte, datorită ciclului lung de producție în agricultură. Iată de ce orientarea strategică în agricultură este un deziderat și o necesitate. Aș mai adăuga că, în privința măsurilor imediate și pe termen scurt, Guvernul totuși s-a mișcat într-o anumită măsură. S-au găsit ceva bani suplimentari, s-au dat câteva hotărîri de guvern, dar problema este de a găsi o soluție structurală.

Dimensiunea electorală a crizei

AC: Se știe bine că PDSR a obținut scorurile lui cele mai bune în regiunile agrare, care sînt azi tocmai cele mai lovite de criza grului. L-aș întreba pe dl. Dorel Șandor dacă crede că, la viitoarea înfruntare electorală, această problemă a grului și nemulțumirile țărănilor vor avea vreun efect asupra rezultatelor electorale ale acestui partid în această zonă.

DȘ: Criza grului a conținut, într-adevăr, și o dimensiune electorală. Semnificativ este faptul că, în perioada cînd începuse această criză, conducătorii PDSR erau deja într-o campanie electorală nedeclarată, numai că tema ei era problema națională și cea a relațiilor cu partidele aliante. Neîndoielnic că problema grului va avea efecte electorale, lucru care nu este ignorat nici de CDR, nici de PD, nici de PL '93, dar, în mod surprinzător, constatăm o tăcere neobișnuită din partea partidului de guvernămînt, cu toate că electoratul său este, în mare măsură, provenit din zonele rurale. Strategiile electorale ale partidelor au fost surprinse de acest, să zicem, succes. Ne mai putem întreba și ce s-ar fi întîmplat dacă nimeni nu ar fi spus nimic, nici presa, nici partidele din opoziție; pe ar fi făcut Guvernul? Probabil că nimic. E un fapt ce arată că mecanismele democratice trebuie să funcționeze și în vacanță, și în opoziție, altminteri existînd riscul ca instituțiile guvernării să ignore probleme majore. Așa s-a întîmplat și în cazul de față: după ce, întîl, ministrul de Finanțe adoptase o atitudine zeflemeitoare, el s-a repliat numai în trei zile, găsînd unele resurse. S-a creat astfel un

precedent din care învățăm că Guvernul este dinamic și abil numai atunci cînd este presat. Poate că acesta este unul din mijloacele de a-l face să lucreze mai bine și în alte situații.

„Guvernarea va trebui să reinventeze o gramatică a succesului“

AC: Imaginea țărănilor cu grul neîndut într-un an de recoltă maximă îmi sugerează mie și o altă problemă: există un vechi mit în România, nu neapărat al unei țări „eminente agrare”, dar al unei țări care poate trăi pe baza agriculturii și unde țărănul este elementul de bază al societății. Or, iată că se vede din tot ceea ce s-a întîmplat că într-o societate modernă nu este suficient să ai o producție foarte bună, ci trebuie să ai infrastructura, rețelele economice, comerciale moderne care să-ți permită să o valorifici.

DȘ: Într-adevăr, una dintre poveștile preferate ale românului este că agricultura și țărănul sînt baza existenței națiunii. În același timp, eu aș semnala și o mentalitate inversă: din păcate, în mentalitatea multora dintre noi, țărănul nu este – nici ca individ, nici ca producător – valorizat cu adevărat. La nivelul interesului public, în ultimii ani agricultura este marginalizată, iar munca țărănilor a fost privită cu suspiciune și nelcredere. Și acum se văd consecințele, deoarece situația este din cale-afară de bună din punct de vedere cantitativ și din cale-afară de proastă din punct de vedere al mentalității. Eu cred că mentalitatea duioasă-romantică nu mai este suficientă. Trebuie să regîndim valoarea fermierului și răspunderile statului din punctul de vedere al interesului public.

AD: Nu trebuie să pierdem din vedere și un anumit element de normalitate. Oricare piață, în condițiile supraproducției, trece printr-o perioadă foarte dificilă. Nu trebuie să idealizăm piața, ca mecanism de reglare, care nu evită unele probleme sociale și de adaptare.

MC: În final: se poate întîmpla ca urmarea crizei grului să fie criza porumbului?

DȘ: Diferența dintre ce s-a așteptat și ce s-a produs este încă mai mare în porumb decît la grâu. Cred că intrăm într-o perioadă care cere un nou mod de a gîndi guvernarea. În ultimii ani, guvernarea a fost obsedată de a face față inasur fiiciențelor, acum guvernarea va trebui să reinventeze o gramatică a succesului, ceea ce poate fi la fel de greu – sau poate chiar mai greu.

Pagini realizate de ANDREI CORNEA

● „A trecut Sfînta Maria. Soarele e mai moale, miroase a toamnă, demnitarii încep să părăsească unul cîte unul vilele de la Olănești, Neptun, Poiana Brașov și, precedați de sirene, se îndreaptă spre București ca să înceapă toamna politică”, ne introduce în atmosferă Rodica Ciobanu de la *Adăvărul* ● Care toamnă se anunță de pe acum ca una agitată, precedată fiind de unele cazuri de... presă ● Dacă iulie a fost luna milioanei de tone de grâu, august e luna milioanei de cupoane. Cetățenii pîșesc la poștă și de la creștet pînă-n poale plutesc ca visul de ușor: unde intră ion, lese milion – urînd pesemne ca la alegeri să iasă viceversa (...) Faptul că fiecare cetățean poartă în raniță cuponul de milionar a fost receptat ca o fatalitate pasageră: în definitiv, milionul expiră la primăvară și pînă atunci nu mai sînt decît cîteva mîri de prețuri și două-trei pacte cu sindicatele”, rezumă Tia Șerbănescu sentimentul românesc al marii privatizări abia începută (*Cotidianul*, nr. 1.239) ● Nedeclarat, campania electorală a început, lucru dovedit și de agitația oamenilor politici care bat cu frenezie drumurile provinciei. Unul din locurile predilecte este

Transilvania ● La acest lucru se referă îndeosebi Adrian Năstase într-un lung interviu acordat *Vocii României* (nr. 520): „Nu ne putem permite o campanie electorală centrată pe discursul naționalist, pentru că problemele reale ale societății românești nu sînt cele ale maghiarilor din România, ci sînt problemele dezvoltării și ale perspectivelor dezvoltării noastre într-o lume dominată de societăți de tip post-industrial.

REVISTA PREȘII Săptămîna de hirtie

(...) Prin toate mijloacele diplomatice și de propagandă trebuie să afirmăm – în mod repetat și mai ales în Occident – că Transilvania are o majoritate românească indiscutabilă și, prin urmare, ea nu poate aparține decît societății românești. Din acest punct de vedere noi nu putem și nu vom pierde niciodată Transilvania” ● Și apropo de Vocea unei

anumite Români, președintele CDR aprecia că este inadmisibil ca într-un ziar al Guvernului (ce apare, deci, pe banii contribuabililor) Opoziția să fie înjurată ● „În democrație e mult mai greu să-ți păstrezi independența decît înainte, pentru că atunci comunismul nu te plăteau, ci te sileau. Acuma nu te silesc, te plătesc”, remarcă cu tristețe ziaristul Mihai Tatuliță într-un interviu acordat *Evenimentului zilei* (nr. 961), unde explică cum la postul de televiziune TELE 7abc intervenția patronului în politica editorială depășește cu mult orice limită a acceptabilității. Meeahna mai veche printru presa românească ● Și să încheiem cu unele meditații ale lui Octavian Paier (*România liberă*, nr. 1.641): „Simt, fără să o pot demonstra, că, pentru prima oară în istoria noastră, ne transformăm inconștient în soartă. Simt, fără să o pot demonstra, că dacă fanatismul și «lurcirea» au fost fenomene oarecum periferice, reduce la cîteva straturi ale societății românești, azi, stricarea caracterelor seamănă cu o metastază. Dovadă și plictiseala sinceră cu care e înfîmpinat orice recurs la morală”.

MARIAN CHIRIAC

„Atîta timp cît nu se schimbă mentalitatea guvernanților, este foarte greu de schimbat ceva“

Interviu cu M.S. Regele Mihai I de România, realizat de Adrian Pop

Majestate, vă propun să începem convorbirea noastră invitându-vă să fixați în timp momentul cînd ați realizat pentru întia oară intențiile sovietice de comunizare a României.

Intențiile rușilor au devenit clare la 6 martie '45, cînd am fost forțat să-l pun pe Groza ca prim-ministru. Dar mai evidente au fost în jurul lui 23 august '45, cînd am început ceea ce s-a numit greva mea. Atunci mi-am dat seama că rușii umblă într-adevăr după alte lucruri. Nu știu ce aș fi putut face mai mult decît am făcut, din cauza Armatei Roșii, care era în țară cu peste un milion de oameni. Cum știe toată lumea, această tendință a mers crescînd pînă la sfîrșitul lui '47.

Actul de abdicare de la 30 decembrie 1947: un act ilegal și neavenit

Considerați legitim actul de la 30 decembrie 1947?

În orice țară civilizată, cînd se ia o semnătură sau o decizie sub șantaj, forțat, aproape cu armele, orice act de acest fel este considerat ilegal, nelegitim și neavenit. Or, ce s-a întîmplat la 30 decembrie '47 este exact acest lucru. Cînd Groza cu Gheorghiu-Dej au venit cu hîrțile de abdicare, comuniștii au tăiat liniile telefonice, au înconjurat casa cu trupe, probabil de la „Tudor Vladimirescu“, garda mea personală a fost arestată, casa a fost înconjurată de un al doilea cerc de trupe, se pare de artilerie. A existat în plus șantajul lui Groza față de un grup de tineri – cred că erau o mie de studenți – care fuseseră deja arestați la 8 noiembrie '45. Spuneau că, dacă se lungeste prea mult această audiență, o să se aile ce se întîmplă ceva și tinerii – cum, nu știu, fiind închiși – se vor revolta, vor face scandal, și ei o să fie obligați să-i execute pe toți. Și asta a fost, bineînțeles, o responsabilitate pe care eu am refuzat să o iau. Mi s-a spus mai tîrziu chiar că unii spun – cine, nu știu exact – că ar fi trebuit totuși ca eu să insist și să fiu mai dur în această privință și să refuz să semnez acest act. Pentru mine, oamenii aceștia sînt lipsiți de omie... Pentru un interes al meu ar fi trebuit să moară o mie de oameni. Și chiar dacă aș fi făcut acest acest lucru, el n-ar fi schimbat nimic, fiindcă Armata Roșie ar fi ieșit în stradă cu tancurile și ar fi făcut poște și alte lucruri, chiar mai grave. Eu consider că tot ceea ce s-a întîmplat la 30 decembrie '47 este complet ilegal și neavenit. De altfel, am și declarat-o la Londra și New York – cînd am fost acolo, în martie 1948.

În momentul semnării actului de abdicare v-ați gândit că s-ar putea ivi, cîndva, momentul reponerii în discuție a problemei monarhiei și că semnarea acestui act ar putea împlini serios acest lucru?

Trebuie să spun că în momentul acela lucrurile erau atît de grave, încît nu puteam să ne gîndim foarte mult la ce era să vie. După declarația mea oficială am sperat, totuși, ca anumite cercuiri să înțeleagă că această măsură este ilegală și că, într-un viitor oarecare, ceva s-ar putea schimba. Asta da, dar mai tîrziu.

Revenind în prezent, după 1989, în diverse ocazii, ați fost acuzat că,

revenind în țară, ați dori să luați înapoi pămîntul ce le-a fost acordat țărănilor prin legea de improprietărire.

Este o dovadă că oamenii nu gîndesc prea clar făcînd aceste acuzații. Pe de o parte, ei spun că am plecat din țară cu un tren plin de fel de fel de lucruri, că am cărat totul din țară. Pe de altă parte, spun că dacă mă reintorc în țară vin pentru a-mi lua înapoi lucrurile ce mi-au aparținut. Atunci pun și eu întrebarea – din două una: ori am plecat cu ele și nu mai am nimic în țară, ori vin înapoi să mi le iau și înseamnă că nu am plecat cu ele. În privința țărănilor, aceasta este înarși o minciună sfruntată. Toamai eu să fac un lucru ca acesta, cînd bunicul meu, după primul război mondial, a improprietărit țărani cu peste 6 milioane de hectare, lege trecută prin Parlament, iar în Parlament erau atunci marii proprietari care, totuși, au votat

grațiere, în realitate, cererea nu a fost făcută din partea lui Antonescu, ci a avocatului său și a mamei sale. Al doilea lucru este că oricît aș fi încercat – ceea ce am și făcut timp de peste o săptămînă – ca să schimb decizia guvernului Groza, nu cred că ar fi fost posibil, nu numai din cauza Sovietelor, dar și din cauza anglo-saxonilor, care îl considerau criminal de război – ceea ce, de fapt, nu era, dar așa era considerat. Așa că, și dacă aș fi vrut să comut sentința, cred că ar fi fost imposibil.

În lungul exil de la Versoix, cum ați reușit să mențineți contactul activ cu realitățile românești?

La început a fost Comitetul Național Român, întii cu Rădescu, după aceea cu Vișoianu, care era în Statele Unite, la Washington și la New York. Membrii săi aveau legături destul de strînse cu țara și prin ei primeam un raport o dată pe

zare, iar acum li se cere, pentru a le recăpăta înapoi, să plătească. Aceste case ar trebui date înapoi prin lege, imediat. Lucrurile ar trebui însă tratate cu băgare de seamă, căci nu este vina chirișilor că locuiesc în case care au fost luate de la proprietari. Așa că ar trebui spus prin lege că imobilul se va da înapoi proprietarului, dar chirișul nu poate fi dat afară timp de cîtiva ani. Dacă omul vrea să plece, este treaba lui, dar proprietarul să nu-l poată alunga în stradă. Asta nu ar fi drept. Cu întreprinderile care s-au făcut în timpul lui Ceaușescu este mult mai complicat, fiindcă acolo sînt o grămadă de oameni care își cîștigă existența lucrînd în aceste întreprinderi. În mod normal, ele ar trebui desființate, închise. Dar ce faci cu oamenii ăștia? Și aici chestiunea trebuie abordată încetul cu încetul și în chip omenesc. Eu mă gîndesc și la o reciclare a acestor muncitori din fabricile nerentabile. Numai că și asta este o chestiune pe care nu o poți realiza așa, dintr-o dată. Apoi este și partea morală, care este teribilă – sau, mai bine zis, inexistentă. După toți acești ani, fiecare trebuie să supraviețuiască cum poate, după anumite metode cu care eu nu sînt de acord... Dacă, întii de toate, românii ar putea căpăta încredere că într-adevăr se încearcă să se facă ceva pentru Țara Românească și pentru ei, atunci sper ca și străinii să vie cu tehnologia modernă și, împreună, am putea scoate țara din fundătura unde se află acum.

Nu cred că Rusia mai reprezintă astăzi un pericol pentru suveranitatea României

Considerați că vă bucurați de suficientă încredere și credibilitate în ochii străinătății?

Eu n-am vorbit cu guverne din afară despre lucrurile astea, fiindcă guvernele au un alt fel de a privi lucrurile. Dar am discutat cu oameni de afaceri și oameni de știință, tehnicieni și bancheri. Sînt foarte doritori să vie să facă ceva la noi. Fiindcă își dau seama că Țara Românească este o țară extrem de bogată, dacă nu în bani, în pămînt, în zăcăminte. Însă dacă n-au un minimum de încredere în legile țării, dacă nu vîd stabilitate financiară și economică, nu vin. Spun însă că, dacă s-ar face o schimbare, și eu aș putea să vin înapoi, și ei ar fi mai încurajați să vie.

Cum priviți tendințele actuale ale Rusiei de a-și reface spațiul de influență în fosta Uniune Sovietică și Europa de Est? Le considerați un pericol pentru suveranitatea României?

Chiar suveranitatea țării nu cred că este amenințată. Totuși, să nu uităm istoria noastră. Toate tendințele venite de la răsărit ne-au cam făcut mari buclucuri. Sper că lucrurile au evoluat într-o anumită măsură și la ruși. Ei nu mai pot să facă ce au făcut Lenin, Stalin și ceilalți. Cu toate că anumite forțe politice rusești manifestă și această tendință. Dar ceea ce mă doare pe mine, în special, este chestiunea Basarabiei și Bucovinei, iar asta nu mai e cu Rusia, ci cu Ucraina. Astea sînt lucruri care trebuie văzute și

Regale Mihai, Regina Ana și Prințesa Margareta

această lege. Astea sînt invenții cu scopuri politice. Și ce pămînt să le iau? Fiindcă nu mai au. Li s-a luat tot. S-a naționalizat tot ce aveau oamenii. Pe ici, pe colo s-a dat cîte ceva înapoi... minim. Și cu unu, două, trei, cinci hectare nu vîd cum pot țărani să se subvenționeze pe ei înșiși, darămite să mai și susțină agricultura românească.

Alte acuze grave vi s-au adus cu prilejul difuzării, de către Televiziunea Română, în seara zilei de 30 decembrie 1993, a unui film produs de studioul de film al Guvernului, care prezenta execuția maresalului Ion Antonescu. Să lăsăm la o parte imaginile de arhivă, care vă infățișau, surzător, în compania unor oficialități sovietice, la o serie de ceremonii ulterioare momentului execuției, în intenția răuvoitoare de a sugera o pretinsă responsabilitate a monarhiei în procesul de sovietizare a României, ca și întrebarea-comentariu ireponsabilă din finalul filmului: cine, oare, va împărtași soarta maresalului Antonescu o dată Regele revenit pe tron? Concret, erați acuzat că ați refuzat cererea de grațiere a lui Antonescu.

Toate acestea le-am văzut și eu. Dar se uită un lucru: că, din punct de vedere constituțional, nici un act oficial nu este valabil dacă nu este contrasemnat de un ministru care, astfel, își asumă completa responsabilitate. Este unul din articolele din Constituția noastră din '23. În privința chestiunii cu cererea de

lună despre ceea ce se întîmpla la noi. Chiar și după ce Comitetul Național Român n-a mai putut funcționa, am avut o grămadă de persoane care îmi dădeau știri. Bineînțeles, după '89 lucrurile s-au intensificat serios și sînt foarte bine informat tot timpul despre tot ce se întîmplă în țară.

Privind spectrul politic românesc, către cine s-ar îndrepta simpatiiile politice ale Majestății Voastre?

Cître cei din Opoziție. Cu toate că acolo s-au mai complicat lucrurile, din cîte am înțeles ei își dau seama că în situația actuală, cînd lucrurile merg din ce în ce mai rău, monarhia ar putea face ceva pentru redresarea țării.

Concret, ce ați întreprinde pentru redresarea țării?

Întii de toate, ar trebui găsită o echipă de lucru cum trebuie. Pe urmă, ar trebui văzută chestiunea cu țărani, ar trebui să li se dea înapoi tot ce li s-a luat. Aplicarea ar trebui făcută cu oameni de încredere și în bună înțelegere. Știu că e mai ușor de spus decît de făcut. Fiecare o să spuie tot felul de lucruri și va trebui bine distins unde este dreptatea – nu vorbesc cine are dreptate, ci unde este dreptatea, iar asta o să fie ceva mai complicat. Principiul privatizării, în general, trebuie restabilit imediat. Chestiunea privatizării caselor, de exemplu, din cîte am auzit și din ceea ce vîd, este un dublu furt. Întii li s-au luat casele oamenilor prin național-

ȘERBAN PAPACOSTEA

23 august fapt istoric și mistificare politică

Timpe de cîteva decenii, din însuși vremea înlăturării ei, inițiativa Regelui Mihai I, care a desprins la 23 august 1944 România din alianța cu Germania celui de-al Treilea Reich, a fost obiectul unor neincetate eforturi de falsificare, deturmare de sensuri și mistificări. Pentru a înțelege mai bine ce au fost și ce au urmărit aceste mistificări, se cuvine mai întîi să ne amintim ce a fost actual de la 23 august și cum se înscrie în istoria națională.

Cum se justifică politic acțiunea Regelui Mihai la 23 august 1944

Inițiativa Regelui Mihai a fost manifestarea unei necesități politice stringente, anume salvarea țării dintr-un dezastru iminent. Pentru a doua oară în decurs de numai cîteva ani, România s-a aflat în 1944 „pe marginea prăpastiei”, ca urmare a dezastrului militar pe frontul de est, în care țara fusese implicată mult peste limitele intereselor și tradițiilor ei. Ieșirea din război a făcut cu putință:

- evitarea transformării țării într-un teatru de război, eventualitate catastrofală, dar singura alternativă reală la încheierea ostilităților;

- evitarea ocupației directe de către armata sovietică și preluarea imediată a puterii de către exponenții intereselor sovietice, comuniști;

- reintregirea Ardealului și anularea Diktatului de la Viena, datorită participării Armatei Române la operațiile militare alături de aliați;

- scurtarea considerabilă a războiului pe toate fronturile, datorită golului imens provocat de acțiunea României în sistemul defensiv al Reich-ului.

Acțiunea întreprinsă de Rege la 23 august 1944 a fost un act național, intrucit a venit în întimpinarea unui interes național vital. A fost un act antitotalitar, pentru că a smuls țara din dependența față de Germania hitleristă și a prevenit, fie și numai temporar, preluarea puterii de către agenții politici ai Uniunii Sovietice. A fost, în sfîrșit, un act explicit democratic, intrucit a restaurat în România pluralismul politic și libertățile fundamentale, caracteristice esențiale ale democrației.

Semnificația istorică reală a acțiunii regale explică și reacția ostilă pe care a dezlănțuit-o în lumea forțelor totalitare, reacție manifestată prin condamnare fîșită sau falsificare. Neagația, într-o variantă și în cealaltă, a venit de la extremele spectrului politic românesc, extrema dreaptă și extrema stîngă.

Cea dintîi condamnare, imediată, a venit de la grupul de extremiști ai Gărzii de Fier, emigrați în Germania, care și-au pus firavlele resurse în slujba efortului militar al Reich-ului frapular. De la postul de radio care fusese pus la dispoziția guvernului alcătuit de ei, cu sediul la Viena, nu au încetat acuzațiile de trădare la adresa înlăturătorilor actualului și, în primul rînd, la adresa Regelui Mihai. Linia de interpretare a actualului de la 23 august, care s-a prelungit în timp pînă astăzi și care poate fi regăsită și în publicațiile recente, apărute spontan sau de convenită cu Puterea, interpretare care răspunde, poate, și la necesitatea de a justifica participarea inițiatorilor ei cu arma în mînă la efortul militar al Germaniei, cu care țara se afla în război.

Reacția comuniștilor

La capătul celălalt al spectrului politic s-a aflat reacția comuniștilor, mai complexă și mai subtilă. Prima lor reacție a fost, de asemenea, de condamnare - declarația Anei Pauker -, lesne de înțeles, deoarece actualul regal a contrariat intențiile Kremlinului și aspirațiile comuniștilor de a prelua direct și imediat puterea în România. Ulterior însă, condamnarea s-a transformat în exaltare a evenimentului, nu însă în spiritul adevărului istoric, ci într-unul de flagrantă falsificare, cea mai gravă din întreaga noastră istorie contemporană. Străduindu-se să facă din actual de la 23 august 1944 sursa imediată a legitimității puterii sale, o legitimitate pe care poziția sa consecvent antinațională i-o refuza, Partidul Comunist Român a încercat să-l acapareze și să-l integreze în propria sa istorie. De la formula „eliberarea țării de către glorioasa armată sovietică”, elaborată la o dată cînd

partidul recunoștea deschis sursa reală a puterii sale, interpretarea actualului de la 23 august a trecut ulterior printr-o succesiune de variante, adaptări ale unui fals istoric fundamental. Trăsătura comună a tuturor acestor falsificări a fost ignorarea sau minimalizarea rolului celui care singur era în măsură să înlătură actual și care l-a înlăturat, Regele Mihai I, și, o dată cu aceasta, denaturarea sensului real al evenimentelor: „istoriografia contra istoriei”, cum s-a spus.

Între cele două linii de negare a valorilor și idealurilor naționale și democratice implicite și explicate în actualul regal de la 23 august 1944, convergența era firească și înlăturarea inevitabilă. Regimul comunist din România, în ultima sa etapă, cea pretins națională, pentru că și-a găsit în propaganda națională alibiul adevăratei sale esențe, și rămășițele extremei drepte de peste hotare, o parte a lor cel puțin, al căror semn de recunoaștere era lozincă „Noi, tracii”, s-au regăsit în cele din urmă pe terenul comun al antidemocratismului lor fundamental. Stăpîn nelimitat pe țară, PCR a acordat noilor săi aliați teren de manifestare și sprijin multilateral, în vreme ce resturile extremei drepte au adus la patrimoniul comun bagajul lor ideologic și propagandistic. Între temele centrale ale căruia s-au aflat: atacul împotriva Regelui Mihai I și a actualului de la 23 august; exaltarea memoriei marelui Ion Antonescu, deplorarea finalului său tragic, asumat de altminteri cu multă demnitate de el însuși, dar profanator speculat propagandistic de cele două forțe care l-au combătut în timpul vieții, Garda de Fier pe de o parte, care a încercat să-l înlătorească de la putere, iar pe de altă parte ucigașii săi direcți, comuniștii din România, care au acționat la ordinea Uniunii Sovietice; în sfîrșit, falsificarea întregii istorii contemporane în funcție de țelul suprem al forțelor totalitare, negarea dreptului la libertate al poporului român.

Înțelesul istoric al prezentei regale

În permanenta alternanță între dominațiile străine înăbușitoare ale aspirațiilor naționale și libera afirmare a acestora, alternanță din care e alcătuită fundamental istoria românească, actualul înlăturat la 23 august 1944 de Regele Mihai I ocupă un loc de seamă. El a fost manifestarea unui mare efort național de înlăturare a unei dominații străine, cea a Germaniei hitleriste, și de prevenire a instaurării altei dominații totalitare, cea impusă în cele din urmă de Uniunea Sovietică. Act de luciditate, pentru că înlăturătorul său a știut să cîntărească cu perspicacitate forțele în joc și să aleagă momentul cel mai potrivit pentru reușita acțiunii; dar, în același timp, act de excepțional curaj, cu atât mai necesar cu cît refuzul marelui Antonescu de a înlătura el însuși acțiunea a impus o dublă operație, deosebit de primejdiosă, anume: înlăturarea forțată a opoziției celui care încă mai deținea puterea efectivă în stat și înfringerea probabilei rezistențe a forțelor armate germane, care aveau încă mijlocul de a zdrobi efortul românesc de eliberare. Doar o personalitate superioară, deplin conștientă de rolul său istoric și puternic înăfușiat de simțul datoriei față de națiunea căreia i-a jurat credință, putea încerca cu sorți de izbîndă una din cele mai temerare acțiuni din istoria noastră contemporană.

Dar dacă, contrar probabilității și a convergerii celor două puteri totalitare care își disputau controlul teritoriului țării, inițiativa Regelui a fost încununată de succes, faptul își găsește explicația ultimă în perfecta concordanță dintre inițiativa regală și atitudinea țării, în primul rînd a armatei ei, care au răspuns unanim la comanda și apelul celui care prelua acum conducerea destinelor României. Nici o împotrivire, nici o ezitare nu au stat în calea înlăturării hotărîrii regale. Pentru că țara știa că hotărîrea Regelui venea în întimpinarea intereselor și năzuințelor ei.

Timpe de aproape jumătate de secol, propaganda regimului totalitar comunist a revărsat nestingherit, în valuri necontenite, falsificările sale referitoare la evenimentele din august 1944. Lung interval de timp în care puterea comunistă și cea neocomunistă s-au crezut îndreptățite să speră că adevărul istoric cu privire la eveniment și la înlăturătorul lui fuseseră înlăturate din conștiința comunității românești și, o dată cu el, înțelesul istoric superior în care se înscrieseră actualul regal de la 23 august. A fost însă suficient ca între Rege și națiune să se restabilească, fie și numai o clipă, cît le-a fost îngăduit, contactul direct, în primăvara anului 1992, pentru ca întreaga țesătură propagandistică alcătuită din falsuri și conspirații ale tăcerii să se destrame și pentru ca unitatea de gîndire și simțire dintre Rege și națiune să reapară spontan sub privirile înmărmurite și disperate ale circunitorilor țării. Lipsită de cunoștințe istorice adevărate și supusă unui efort de lungă durată de pervertire a conștiințelor, națiunea a răspuns totuși, în 1992, ca și în 1944, prin adevărată totală, la semnul prezentei regale; pentru că atunci, ca și acum, națiunea, îndrumată de un instinct sigur, a știut că puterea guvernănturilor comuniste și neocomuniste vine de departe, din stepile ruse, în vreme ce autoritatea Regelui vine de demult, din adîncurile adevăratei istorii naționale; și a mai știut că țara este acolo unde e Regele ei.

discutate la rece.

Apropo de a discuta această problemă la rece... Există o opinie, în cadrul unei părți a intelectualității românești, potrivit căreia, dacă am ridica din nou această problemă, am crea un precedent al rediscutării ordinii postbelice care, implicit, ar atrage după sine rediscutarea problemei Transilvaniei.

Problema nu este aceeași. Dar, evident, în situația actuală aceste probleme sînt foarte greu de discutat. Pentru că eu încerc să mă pun puțin și în pielea celor din Basarabia, care patruzeci și ceva de ani au fost rusificați. Asta-i una. În al doilea rînd, cine vrea să vie înapoi într-o țară în care totul este haos? Chestiunea schimbării frontierei trebuie discutată cu calm, la rece și cu înțelegere între părți.

Autonomia cerută de maghiari nu e justă din punct de vedere românesc

Pe de altă parte, este clar că o viitoare integrare a României în Uniunea Europeană este condiționată, între altele, și de rezolvarea tuturor problemelor teritoriale și interetnice. Care este opinia Majestății Voastre privitoare la relațiile româno-maghiare?

Eu revin mereu la Constituția noastră din 1923. Și asta spre marea enervare a celor de la putere astăzi. Acolo este foarte clar pusă problema minorităților și a cetățenilor români în general: nu există români de clasă a doua. Minoritățile sînt români. Aceleași legi și drepturi li se aplică și lor. Așa încît eu sînt aproape convins că, dacă acest lucru ar fi fost în ființă acum, aceste neplăceri cu ungurii n-ar fi existat sau ar fi fost minime față de ceea ce se întîmplă astăzi.

Cunoașteți probabil faptul că problema majoră a relațiilor interetnice româno-maghiare, astăzi, o constituie insistența părții maghiare ca minoritățile maghiare din România să li se acorde drepturi colective și o anumită autonomie administrativă. Care este opinia Majestății Voastre în această problemă?

Da, știu. Numai că, pînă acum - lăsînd la o parte relațiile de la guvern la guvern -, acolo au fost mereu fricțiuni, pe plan local nu se întîmplau lucruri cum sînt cele care se întîmplă astăzi. Mai mult decît atât, întotdeauna am avut căsătorii mixte. Dacă ungurii n-ar fi fost apăsați și enervați, poate n-ar fi venit astăzi cu fel de fel de pretenții pe care noi nu putem să le acceptăm... Ceea ce se numește de către unguri autonomie nu mi se pare just din punct de vedere românesc, pentru că ei sînt cetățeni români. Dar, dacă ar fi fost lăsați în pace, poate nu le veneau aceste idei extremiste. Și ei și noi avem extremiștii noștri, care fac foarte mult rău.

Care sînt, în opinia Majestății Voastre, perspectivele României pentru viitorul apropiat?

Viitorul apropiat eu nu-l văd bine deloc. Atîta timp cît nu se schimbă mentalitatea guvernăntilor, este foarte greu de schimbat ceva. Sper totuși că, în cele din urmă, rațiunea să prevaleze. Nu putem continua așa la infinit. Că România trebuie să intre în Europa, așa cum a fost întotdeauna, nu se discută de către nimeni. Numai că să intri în Europa și să faci figură aparte, nici asta nu se poate.

Versois, Elveția, mai 1995
(n.r.: substituirile aparțin redacției)

DANIEL DĂIANU

Europa de Est în căutarea viabilității economice I

Lucrarea integrală a fost elaborată la „Colegiul NATO pentru Studii de Apărare” din Roma, martie-iunie 1995

Nu este o treabă ușoară să încerci să faci o analiză obiectivă a schimbărilor care au loc în țările post-comuniste; nu numai că imaginea este neclară și multicoloră, dar mulți dintre cei care pretind că se află într-o poziție presupus neutră (obiectivă) din punct de vedere al judecății sînt, concomitent, angajați direct sau indirect (prin rolul de consilieri) în stabilirea direcțiilor de politică; iată de ce ei sînt, mai mult sau mai puțin, prizonierii unor preferințe și prejudecăți intelectuale sau de alt gen. Acest risc nu trebuie însă să ne împiedice în încercarea de a prezenta păreri personale în legătură cu transformările post-comuniste din Europa.

Vești bune și vești rele

În legătură cu transformările post-comuniste din Europa de Est există vești bune și vești rele. O veste bună este că, în general, s-a realizat surprinzător de mult dacă ne gândim la povara trecutului – sau, altfel spus, actuala stare de lucruri ar fi putut fi considerabil mai rea. După cum remarca Václav Klaus, „țările din Europa Centrală și de Est se deosebesc substanțial unele de altele prin nivelul pînă la care au reușit să-și instituționalizeze societățile libere și economiile de piață. Dar, în general, progresul lor a fost surprinzător de rapid. A crede altfel ar însemna să subestimăm sau să uităm răul pe care l-a făcut comunismul”. În același timp, un anume fel de „normalitate” se extinde în această zonă sub forma unor modele de funcționare a sistemelor bazate pe economia de piață. Totuși, este necesară o rezervă în ceea ce privește utilizarea cuvîntului „normalitate”; el ia în considerație ceea ce „realității” – cum pot fi ei numiți – spun că este foarte posibil să se întîmple sau că se poate realiza în condițiile date. De ce numărul realităților a fost mult mai mic decît cel al idealităților (optimiștilor), chiar și în rîndurile analiștilor, acesta este un subiect mai puțin relevant pentru discuția noastră, deși nu este lipsit de interes.

Există cîteva realizări deosebite. Una este impresionanta performanță a Republicii Ceha, care are o inflație și o rată a șomajului uluitoare de scăzute. La fel, în ciuda ratei șomajului foarte ridicată, economia poloneză în ascensiune este dovada faptului că piețele instituționalizate aflate în plin avînt acaparează bine economia țării. În general, formidabila expansiune a sectorului privat în întreaga zonă este o dovadă clară a uriașului potențial economic care a fost înăbușit de sistemul de comandă. Datele referitoare la privatizare indică faptul că, în ciuda multelor dificultăți, acest proces a înregistrat progrese remarcabile în aproape toate țările europene post-comuniste. Mai mult, ratele de creștere pozitive s-au extins.

O altă veste bună este felul în care noile instituții democratice au fost capabile să facă față, cu destul succes – pînă acum –, frustrărilor unor segmente mari de cetățeni confrunțați cu costurile reformei. Acest lucru este, în sine, destul de încurajator și pare să

vină în sprijinul celor care au susținut că istoria și analogiile nu sînt în mod necesar cel mai bun prezicator pentru ceea ce se va întîmpla în Europa de Est. În acest sens, este greu să nu fii de acord cu Valerie Bunce atunci cînd spune că „*Tocmai echilibrul dintre nivelurile de conflict și capacitatea sistemică de a judeca conflictele, și nu doar intensitatea conflictului, ar trebui să primească mai mult atenția noastră în evaluarea stabilității în noua Europă de Est*” (1992, p. 281). Dar se poate susține cu aceeași seriozitate că ar fi o mare greșală să credem că Europa de Est este imună la efectul pe care fricțiunile sociale acute îl produc în restul lumii. Chiar și în Republica Cehă, considerată aproape un model în cadrul economiilor în curs de transformare și care dovedește o rată a șomajului surprinzător de mică (3,5%) – una dintre cele mai mici din lume –, eforturile impuse de reformele economice își iau obșnuita vamă. Astfel, la sfîrșitul lunii martie 1995, urmînd chemarea sindicatelor, circa 40.000 de persoane au protestat împotriva politicii sociale a guvernului.

O veste proastă, sau „jumătatea goală a paharului”, este aceea că foarte mulți oameni din zonă au suferit foarte mult încercînd să facă față presiunii psihice și dificultăților materiale provocate de tranziție, fapt lîmpele demonstrat de rezultatele alegerilor care au avut loc în diferite țări. Euforia care a urmat căderii regimurilor comuniste a fost înlocuită de mult mai multă moderată, de nesiguranță și de tot mai multă frustrare. Din cauza marilor speranțe năpritate de oameni și de asemenea, de către mulți politicieni, ritmul și rezultatele tranziției sînt considerate în genere nesatisfăcătoare.

Oamenii își dau seama că transformările post-comuniste se constituie într-un proces mult mai complex și mai complicat decît s-a crezut inițial, că timpul nu poate fi comprimat după placul inimii – „natura non facit saltum” – și că „politica magică” nu este de prea mare ajutor în lunga schimbare. Definiția și impunerea unei noi structuri a drepturilor asupra proprietății, înființarea și funcționarea instituțiilor, realizarea unei macrostabilități durabile prin intermediul adaptărilor structurale și restructurării industriale sînt premise strîns legate între ele pentru obținerea unei viabilități economice. Dar acestea sînt strădanii care cer timp și efort.

De ce le merge bine partidelor post-comuniste

Pentru mulți, o întrebare obsedantă este de ce le merge partidelor post-comuniste așa de bine în Europa de Est. Mă gîndesc la partidele care s-au lepădat de denumirile lor anterioare și așează o filozofie politică democrată²⁾. O parte din răspuns este legată de măsura în care au fost subestimate costurile reformei. Altă explicație ar fi aceea că mulți oameni au fost seduși de programele de reformă care promiteau să fie mai puțin dure-

roase. Se cuvine să considerăm și aspectul următor. Economia de piață (capitalismul) a fost prezentată deseori ca un sistem quasi-perfect, lipsit de noxe sociale. Or, realitatea este alta, inclusiv în țările cele mai dezvoltate. De aici apare firească frustrarea multora față de discrepanța dintre real și mit. Parafrazîndu-l pe Churchill, se poate spune că economia de piață are imperfecțiunile ei, dar este singura viabilă în condiții adecvate. Aș mai menționa ca explicație ceea ce poate fi numit un sindrom al „vinei colective”. Deși majoritatea covârșitoare a cetățenilor eliberați denunță sistemul totalitar, sînt numeroși cei care nu doresc o dezbateră publică, un proces al comunismului. Cred că aceasta se leagă și de faptul că deceniile de comunism au obligat oamenii la mici și mari compromisuri (inclusiv apartenența la partidul comunist) – unii dintre ei pentru a supraviețui, alții pentru „a fi mai în față”. Dintr-un anume punct de vedere, această atitudine seamănă izbitor cu „liniștea” pe care multe popoare europene au dorit-o a fi menținută în privința colaboraționismului cu nașiții.

Dar ce se poate spune despre caracterul partidelor post-comuniste? D. Moisi și M. Mertes au dreptate atunci cînd spun că cei care compun partidele post-comuniste „sînt mai mult «foști» decît comuniști” (ibid., p. 122); unii dintre ei sînt oportuniști politici. În majoritatea cazurilor, la stînga spectrului politic era un spațiu destul de gol, iar partidele post-comuniste l-au ocupat pentru trei motive fundamentale: 1) pentru că doreau acea poziție în vederea unei ideologii declarate; 2) pentru că acolo era un vid mare care trebuia umplut; 3) pentru că stă în firea omenească să dorească puterea și, în special, să nu vrea să renunțe la ea. Așa cum a spus Lordul Acton, puterea corupe, iar puterea absolută corupe total. Iată de ce natura umană, și nu neapărat ideologia, este forța de propulsie care se ascunde în spatele încercării indivizilor de a merge înainte sau de a ajunge din nou în frunte pe plan politic. Și, într-adevăr, ei încă aveau foarte multe avantaje: unele dintre vechile structuri organizatorice și beneficii cîpătate datorită puterii.

Mulți alegători s-au simțit răniți de reformele economice

În anumite cazuri, discursul politic al nou înființatelor partide democratice s-a confruntat cu inerente obstacole insurmontabile în ceea ce privește acceptarea programelor de reformă – împreună cu costurile lor – de către public. Idealurile nobile, valorile și principiile democratice nu sînt suficiente pentru cîștigarea sprijinului cetățenilor atunci cînd segmente mari de populație se simt excluse³⁾. După cum s-ar putea spune, în termenii actualei terminologii politice franceze, că reformele post-comuniste își creează propriii lor „excluzi”. George Schopflin observa cu pertință faptul că acel concept de societate propus de unele dintre noile elite democratice „seamăna, curios, cu cel pe care marxiztii l-au scos în față cu 40 de ani în urmă. După părerea lor, nu este nevoie ca societatea să fie marcată de conflicte de interese și nici nu este vorba de scindări profunde, care să presupună o intermediere și unire” (1994, p. 130).

Deseori s-a mai folosit un clișeu foarte simplificator și neproductiv din punct de vedere politic; și anume că acest conflict politic se manifesta în-

tre neocomuniști și anticomuniști (adevărați democrați). Această prătină divizare politică ridică o întrebare majoră: cum se face că atît de mulți oameni au votat aducerea așa-zigilor neocomuniști înapoi la putere? Sînt atît de mulți cei care vor „neocomunismul”? După părerea mea, acest clișeu și mentalitatea care îl motivează sînt incorecte și înșelătoare din punct de vedere cognitiv. Este adevărat că foste oficialități de rang înalt au roluri importante în partidele post-comuniste și acesta este un fapt care adaugă o dimensiune morală întregii probleme. Dar acest fapt nu poate schimba elementele ecuației politice și realitatea că mulți alegători s-au simțit răniți de reformele economice. Lucrurile se complică mai tare cînd stîngismul (care conține mult populism) se combină cu ultranaționalismul și xenofobia, de dragul „politicii puterii pure” și al păstrării intereselor statocentricite – sau ceea ce, în general, este văzut ca un proces de transformare a puterii politice în putere economică. Această combinație acționează, evident, împotriva promovării reformelor democratice și va modela capitalismul în acest colț de lume.

Absolut unic în transformările post-comuniste din Europa este faptul că mai multe procese se manifestă simultan: a) schimbare instituțională pe scară mare (inclusiv angajarea fără precedent a privatizării), b) restructurare economică, c) macrostabilizare și d), la sfîrșit, dar nu mai puțin importantă, modernizare. Cînd faci comparații cu alte țări nu trebuie trecute cu vederea elementele ce fac unice transformările post-comuniste: lipsa de factori instituționali care să creze condiții economice de piață și enormele distorsiuni în repartizarea resurselor. În plus, nu trebuie să uităm că economiile asiatice s-au bucurat de binefacerile anilor de aur ai unei economii mondiale în plin avînt (în anii '50 și '60) și că în anii '80 o parte din succesele mai multor țări latino-americane au fost favoritele de o economie americană în expansiune. Nu numai că o acțiune de felul Planului Marshall nu a fost, în realitate, niciodată în discuție în considerație de către politicienii occidentali, în vederea ajutorării țărilor post-comuniste, dar actuala situație internațională este destul de diferită, în sens negativ, și amplifică șocurile produse de dispariția aproape bruscă a piețelor din Est.

NOTE

¹⁾ Prin această exprimare, care seamănă cu expresia „economia magică” ce a însoțit alegerile din 1980 din SUA, se pune accentul pe naivitatea anumitor politicieni din țările post-comuniste.

²⁾ În țările post-comuniste mai există partide care se autodefinesc, din punct de vedere politic, în termeni marxiztii și chiar se numesc partide comuniste.

³⁾ Din motive evidente, nici un partid nu a luat taurul de coarne să explice că baza capitalismului nu are drept condiții genetice „transferul corect” al resurselor materiale sau politice. „Este destul de greu să mobilizezi societatea din perspectiva unei mai mari inegalități, ca să nu mai vorbim de recunoașterea faptului că aceasta va fi, în mod firesc, nedreaptă și va lăsa o treime din cetățenii săi la mila publică” (George Kolankiewicz, 1994, p. 47).

Traducere de
ADRIANA TUDOR

IN EXCLUSIVITATE PENTRU „22”

STROBE TALBOTT

Subsecretar de stat
la Departamentul de Stat
al Statelor UniteDe ce ar trebui
NATO să se
extindă

Evoluția NATO trebuie să reflecte însăși evoluția Europei. Cum afirma secretarul de stat SUA, Warren Christopher, „reconfigurările instituționale ale Europei trebuie să fie determinate de cerințele obiective ale prezentului, nu de tragediile trecutului. Stabilirea granițelor NATO aproximativ pe linia fixată de negocierii Vestului din 13 august 1945 avea sens numai dacă împărțirea Europei în perioada războiului rece ar fi fost naturală și de durată. Dar, în realitate, acest lucru a fost nenatural și anacronic.

Regiunile cele mai puternic industrializate din estul Cortinei de Fier, ca de exemplu Boemia din Republica Cehă și Silezia din Polonia, seamănă tot mai mult, politic și economic, cu vecinii lor din Apus. Statele baltice sînt din nou angajate viguros în comerțul cu țările nordice și Europa de Vest. Ucraina independentă și democratică se implică tot mai mult în instituțiile internaționale; lucrează strins cu FMI, Banca Mondială și Uniunea Europeană pentru a finanța închiderea centralei nucleare de la Cernobil, un proiect care va elimina o amenințare care persistă din era sovietică asupra întregii Europe. Soldații din Europa Centrală și fosta URSS au servit în operațiuni de menținere a păcii în Haiti, Bosnia și Cambodgia. Multe națiuni din Europa de Est au acceptat dureroase sacrificii economice pentru a ajuta la impunerea de sancțiuni contra Serbiei.

O dată cu sfîrșitul războiului rece, a devenit posibilă o Europă în care fiecărui stat i se asigură securitatea între granițele sale și fiecare respectă independența și integritatea teritorială a vecinilor săi. Uniunea Europeană este indispensabilă, deoarece stabilitatea și democrația în noua Europă sînt premisele viitoarei prosperității și ale comerțului liber. Ca o perspectivă de aderare la NATO, aderarea la UE poate promova comportarea democratică în statele interesate să devină

membre.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, care își serbează cea de a 20-a aniversare, a ajutat, de asemenea, la menținerea standardelor democratice și la prevenirea conflictelor. În Estonia și Lituania, misiunile OSCE au ajutat la aplanarea conflictelor apărute între guvernele acestor țări și minoritatea rusă, facilitind totodată retragerea trupelor rusești din aceste teritorii.

NATO rămîne în centrul sistemului de securitate european. Ea este singura organizație internațională care deține o reală putere militară și, de aceea, în cazul unei amenințări externe pentru oricare dintre aliații săi, numai ea poate asigura apărarea mutuală. O astfel de capacitate este vitală, nu în ultimul rînd, prin efectul său descurajant, chiar în absența unei amenințări recunoscute sau active. Întocmai cum o putere individuală își păstrează o armată permanentă în timp de pace, așa are nevoie și comunitatea transatlantică de NATO.

De trei ori în acest secol americanii au venit în apărarea Europei, și una din lecțiile acestor experiențe este că SUA trebuie să rămînă permanent angajată în apărarea și păstrarea securității europene. Alianța NATO rămîne principalul mecanism pentru implicarea SUA în

- evoluția NATO trebuie să reflecte însăși evoluția Europei
- Uniunea Europeană este indispensabilă, deoarece stabilitatea și democrația în noua Europă sînt premisele viitoarei prosperității și ale comerțului liber
- NATO rămîne în centrul sistemului de securitate european
- alianța NATO rămîne principalul mecanism pentru implicarea SUA în Europa

Europa. Dar dacă NATO continuă să fie util, va trebui să se adapteze erei de după războiului rece și acest lucru înseamnă că trebuie să promoveze și să consolideze valorile democratice ale pieței libere. Alianța a făcut acest lucru în timpul războiului rece și ea poate să o facă mai temeinic, acum, cînd războiul rece s-a sfîrșit.

Pentru primii 40 de ani, principala rațiune a existenței NATO, cit și a aducerii de noi membri a fost să împiedice Armata Roșie să invadeze Europa de Vest. Dar liderii NATO au folosit Alianța și pentru a dirija relațiile între diferitele națiuni aliate, pentru a realiza un mediu sigur pentru reconstrucția economiilor distruse și, în unele cazuri, pentru a întări instituțiile democratice împotriva forțelor antidemocratice în țările membre NATO. Printre membrii inițiali ai Alianței, în 1969, Italia a fost singurul stat al Axei învinse cărui a s-a acordat statutul de membru. Spre deosebire de grupul de bază care a negociat tratatul

nord-atlantic - Belgia, Canada, Franța, Luxemburg, Olanda, Marea Britanie și Statele Unite, Italia nu era un stat nici nordic, nici atlantic. Marea Britanie s-a opus la început acordării statutului de membru pentru Italia, temîndu-se de o scurgere a resurselor Alianței. Secretarul de stat Dean Acheson a argumentat că, respingînd Italia, „va crește influența comunistă, iar politica pro-apuseană a guvernului creștin-democrat - aflat în acel moment la conducerea Italiei - va fi discreditată. În cele din urmă, aliații au acceptat că admiterea Italiei în NATO va consolida forțele politice pro-apusene italiene și va contribui la aducerea Italiei în organizațiile economice apusene.

Cîțiva ani mai tîrziu a apărut o opoziție mai ales din partea Franței de a primi în NATO Germania de Vest. Statele Unite au argumentat că, în calitate de membru NATO, Germania va contribui la progresul cauzei integrării europene și va asocia mai strîns Vestului o țară care s-a rupt de trecutul său totalitar. Admiterea guvernului de la Bonn, în 1955, a contribuit la reconcilierea franco-germană, fără de care actuala Uniune Europeană n-ar fi fost decît un vis.

NATO a ajutat, de asemenea, la îmbunătățirea relațiilor dintre alte două rivale tradiționale: Grecia și Turcia. Crizele privitoare la Cipru au adus, în cîteva rînduri, aceste țări în pragul unui conflict armat, dar apartenența lor la NATO i-a ajutat pe americani și pe alți mediatori să oprească începerea unui război.

Admiterea Spaniei în 1982 a fost un alt caz semnificativ. Înainte de moartea lui Franco, în 1975, erau puține motive de încurajare pentru admiterea Spaniei în NATO. Dar, după o încercare de lovitură de stat de dreapta, în 1981, guvernul centrist al lui Leopoldo Calvo Sotelo a tras concluzia că apartenența la NATO ar fi cea mai bună cale de a asigura controlul civil asupra armatei spaniole și, astfel, de a apăra tranziția Spaniei spre democrație. „Intrarea în NATO va anihila orice încercare de lovitură de stat”, a declarat Calvo. Liderii Alianței au fost de acord.

În timpul războiului rece, deciziile NATO au fost determinate în principal de considerente militare și geo-politice. Promovarea democrației în interiorul statelor NATO și a bunelor relații între ele a fost un motiv complementar - de dorit, dar nu motivul principal pentru acceptarea de noi membri. Dar astăzi, o dată cu sfîrșitul războiului rece, alte scopuri non-militare pot și trebuie să ajute la formarea unui nou NATO.

New York Review of Books, 10 august 1995.

©1995 NYREV, Inc.

Traducere și adaptare

LAURA TOMA

A apărut
numărul 14 (Iulie 1995)
al revistei
Memoria,binecunoscuta
publicație editată de Fundația
Culturală Memoria. Revista
debutează cu o „Scrisoare deschisă

adresată conducătorilor americani” semnată de Hanu Rădulescu, președintele Fundației, scrisoare în care se vorbește de partea de responsabilitate a SUA în ceea ce privește unele momente ale istoriei noastre, cum ar fi 6 martie 1945. Sumarul revistei mai conține mărturiile ale celor care au trecut prin gulagul comunist (Amintiri din locurile morții - George Ungureanu: „Camera Zero” (Jilava); Piesă la dosarul Pitești - Eugen Măgirescu: „Moara dracilor”), un studiu despre adevărata istorie a Basarabiei, publicat în 1940 și semnat de Petru N. Caraman, articole despre rezistența bisericilor române (Doina Cornea: „Martiriul Bisericii Greco-Catolice și rezistența ei”; Părintele Filaret Gămălău: „Visul meu din celula 297 a Aiudului”), un dosar despre rezistența în justiție (Aurel Marinescu: „Hăituit pentru dreptate în propria-mi țară”), un articol al lui William Totok despre deportările în Bărăgan, precum și o privire din interior a sistemului comunist (Mihail Voslenaki: „Nomenclatura”).

Articole și mărturii ca: „Frica de a uita” (Geo Șerban), „Conștientizarea crimei” (Sandu Biolan), „Tatăl meu, Nicolae Mareș” (Nicoleta Mareș-Axente) completează sumarul acestei extraordinare reviste.

(C. P. -B.)

Săptămînile Culturii
Germane
în România

În cadrul Săptămînilor Culturii Germane în România, la sfîrșitul lunii septembrie și începutul lunii octombrie 1995, vor avea loc la București, Cluj, Craiova, Iași, Sibiu și Timișoara peste 30 de spectacole susținute de ansambluri germane de muzică, teatru și balet. În afară de acestea vor fi organizate trei expoziții mari, vizionări de filme documentare și filme germane de lung metraj mai recente. De asemenea, vor avea loc lecturi ale unor autori din propriile lor opere, printre care se va număra și scriitorul german de succes Wolfgang Hilbig. În sfîrșit, programul Săptămînilor Culturii Germane mai cuprinde zece manifestări științifice, printre care și un Simpozion organizat la Sinaia de Clubul Humboldt din România, privind perspectivele cercetării fundamentale în țările Europei Centrale și de Est după schimbările ce au avut loc.

Femeile din România

sărăcie sau șanse?

violență sau protecție?

în umbră sau în parlament?

ignoranță sau sănătate?

menajere sau manageri?

în urmă sau împreună?

Ascultați noua serie de documentare radio

MAJORITATEA TĂCUTĂ

începînd cu 16 august,

miercuria la 18.45 și sîmbăta la 08.15

pe unde scurte și ultrascurte

Nu e „Interzis Bărbatilor!”

PAVEL CĂMPEANU

PE MARGINEA UNEI RECENZII

Mistere și pseudo-mistere din istoria PCR

Literatură și politică

Prin tradiție, imaginea literară a societății românești s-a bucurat de analize mult mai elaborate decât societatea însăși. Drept urmare, științele sociale și politice nu pot decât să invidieze prestigiul criticii literare. Consecință firească a acestei inegalități: politologii nu se încumetă să analizeze lucrări literare, pe cînd criticii literari nu vîd de ce nu ar analiza lucrări cu profil politic.

Un astfel de excurs a întreprins Dan C. Mihăilescu în numerele 25 și 26 a.c. zile „22”-ului, obiectul lui constituindu-l cartea „Fantoma lui Gheorghiu-Dej” de Vladimir Tismăneanu, recent apărută în Editura Univers. Termenul excurs lasă să se întrevadă o anumită îndoință: cit de productive rămîn instrumentele destinate să analizeze imaginea literară a realității atunci cînd operează asupra unei imagini științifice a aceleiași realități? Răspunsul nu depinde numai de flexibilitatea și de respectivul instrumente, ci și de profunzimea distincției dintre cele două imagini. Dacă într-o lucrare care se dorește politologică sentimentele autorului au prioritate față de ideile sale, atunci distincția devine aproximativă. În acest caz, lucrarea se poate pretinde politologică, dar criticul literar o poate discuta ca pe o lucrare literară.

Mistere dezlegate

Indemnul meu de a reveni la recenzia lui Mihăilescu nu pornește însă de aici, ci de la două circumstanțe de ordin personal. Recenzatul reține din lucrare o serie – după expresia lui – de „mistere”. Primul meu considerent de ordin personal coincide cu primul dintre misterele inventariate de el: cine să fie oare autorul articolului nesemnat, publicat în toamna lui 1986 în *The New York Review of Books*, care descria ororile tiraniei comuniste? Dezlegarea misterului: autorul cu pricina este semnatarul rîndurilor de față. De altfel, misterul a fost elucidat încă din ianuarie 1990, cînd, publicînd în aceeași revistă un articol despre Revoluția Română, mi l-am asumat pe cel din 1986, a cărui versiune românească urmează să apară în publicația *Cercetări sociale*.

A doua circumstanță de ordin personal: fiind deținut pentru activitate comunistă între 1941 și 1944, iar din 1944 pînă în 1956 lucrînd în aparatul Comitetului Central al PCR (secția relații externe), le-am cunoscut îndepărtate pe cele mai multe dintre personajele evocate de Tismăneanu (de exemplu, cu Ceaușescu am avut în aceeași celulă la Jilava, după stat în aceeași celulă la Jilava, după care, timp de aproape trei ani, la Caransebeș, am lucrat în același atelier). Această experiență îmi îngăduie să ofer și dezlegarea altora dintre „misterele” enumerate de recenzie (și de carte), ca de exemplu: „cum se explică faptul că (I. Chișinevschi)... deși evreu, nu s-a aflat în Transnistria, ci s-a găsit, alături de Dej (ș.a.)... la Tirgu-Jiu?” (p. 109).

Dezlegarea misterului: rămînera lui Chișinevschi la Tirgu-Jiu nu are de ce să fie explicată, întrucît el nu a călcat acolo niciodată, ispășindu-și

pedeapsa la Caransebeș. Iar dintre deținuții comunisti evrei închiși în acest penitenciar nu au fost trimiși în Transnistria decît cei cu condamnări pînă la 10 ani, cei cu condamnări mai grele, printre care Chișinevschi, S. Zeiger, Radu Mănescu și mulți alții, rămînînd pe loc pînă la 23 august 1944.

Cartea pune pe socoteala lui Chișinevschi și alte isprăvi pe care acesta nu le-a săvîșit. Astfel, el nu a dirijat din umbră serviciile de cadre (p. 69), conduse de activiști avînd o greutate cel puțin egală cu a lui (ca C. Pirvulescu, I. Rangheț, P. Borilă, Tina Chivu ș.a.), după cum nu a jucat un rol special în eliminarea Anei Pauker din 1952 și nici nu a avut cum să fie un „apropiat al lui Lavrenti Beria” (p. 44) etc. Am strînut asupra acestui caz pentru că despre el a venit vorba și nu pentru că aglomerarea de date imaginare ar face din el o excepție. Deficitul de informații controlabile favorizează circulația falselor informații, ceea ce îl obligă pe cercetător să evalueze cu maximă precauție informațiile care îi parvin prin a doua mînă. În spiritul acestei precauții ar fi greu de evitat întrebări ca: de ce Beria, a cărui disponibilitate de a se apropia de egali lui putea fi măsurată prin arestarea soției lui Molotov, și-ar fi apropiat liderul de rangul doi al unui partid de importanță minoră? de ce organizatorul direct al represiei anti-semitice din anul '50 și-ar fi investit încrederea într-un personaj nu numai insignifiant, dar și evreu? și, mai ales, cum ar fi putut Chișinevschi să-și păstreze poziția în PCR după executarea pretinsului său protector de către Hrușciov?

Ezitări metodologice

Înțelegerea corectă a felului cum a funcționat PCR este indispensabilă pentru înțelegerea recentului nostru trecut, de care ne desprindem atît de anevoie. Dar cum să înțelegem corect un trecut care s-a învîluit în atîtea mistificări și obscurități, evitînd în primul rînd să le sporim? Condiția decisivă este folosirea unei metodologii riguroase în selectarea și interpretarea informațiilor accesibile. Respectarea acestei condiții pretinde nu numai circumspecția, dar și imparțialitatea cercetătorului față de informațiile obținute – baza empirică a posibilităților conceptualizării.

Autorul „Fantomei...” nu ignoră acest comandament al propriei „deremoționalizări”. Așa, de pildă, la p. 136 el subliniază cerința de „a evita petardele pamfletare”, dar chiar pe contrapagină descrie PCR ca pe o „imensă organizație de animale de pradă, mereu mai nesătute și mai josnice” (p. 137). Folosînd din plin „petardele pamfletare” pe care le contestă, el alunece, vrînd-nevrînd, în generalizări discutabile, de genul: „comuniștii români au practicat vreme de peste patru decenii un război politic, psihologic și polițienesc, împotriva celei mai largi părți a națiunii” (p. 137). Afirmatia suscită cel puțin două obiecții. Prima: conflictul dintre putere și societate nu s-a desfășurat vreme de peste patru decenii cu aceeași intensitate – în primii ani de după 1958 și 1968 el suferînd chiar scurte intreruperi. A

doua obiecție: a asimila puterea cu „comuniștii români” înseamnă a atribui tuturor celor aproape patru milioane de membri ai PCR o responsabilitate egală cu a marilor șefi pentru toate cele petrecute în perioada incriminată, a recunoaște „rolul conducător al partidului”. Aceasta nu e o problemă academică a trecutului istoric, ci una de arzătoare actualitate politică și morală, căci de soluționarea ei depinde restabilirea aceluși minim de credibilitate și de coeziune fără de care societatea noastră nu-și poate depăși criza. A îndeplinit sau nu PCR rolul de conducător al societății românești înainte de '89? Se pare că da, spune „Fantoma...”, consemnînd, la p. 151, „dictatura unui partid”, și se pare că nu, spune tot ea, constatînd la p. 175 că „Partidul Comunist nu mai constituia un corp autonom”, întrucît „fusese paralizat”.

Indecizia metodologică a lui Tismăneanu nu e numai sugerată de asemenea încoerențe, ci declarată explicit. „Nu este scopul meu să aflu detalii senzaționale despre viața personală a unuia sau a altuia dintre liderii comunisti” – scrie el la p. 146. „Nu mă consider istoric, ci politolog. Prin urmare, interesul meu se concentrează pe concepte...” Dar tot el „pedează” „pentru o radiografie a spațiului psihobiografic al comunismului autohton, singura metodă care poate debloca discursul istoric și permite înțelegerea mecanismelor și tehnologiilor puterii totalitare” (p. 136). Dedicînd o strădanie mult mai susținută pentru descifrarea actorilor decît pentru elaborarea conceptelor, „Fantoma...” însăși demonstrează că acest spațiu psihobiografic nu este decît un iluzoriu pămînt al fagăduinței. Căci ce poate fi mai neșgur decît informațiile despre viața și psihologia unor personaje a căror mistificare constituia miezul întregii activități ideologice?

Un spațiu puțin prielnic

Adoptînd acest unghi de abordare și îngrijindu-se prea puțin să distingă informații și zvonuri, Tismăneanu ajunge la numeroase portretizări la fel de implauzibile ca cea a lui Chișinevschi. Citeva exemple: „După prăbușirea mitului stalinist, Ceaușescu și-a proiectat în Dej toate nostalgiile și aspirațiile” (p. 149). Realitatea este că Ceaușescu nu a fost un paranoic ocazional, ci structural, aberațiile lui comportamentale nu au decurs din puterea acaparată, ci au precedat-o. Chiar și la 20 de ani, cînd, deținut fiind, nu avea nici o putere, încrederea lui nelimitată în sine se hrănea din neîncrederea la fel de nelimitată în toți ceilalți și mai ales în cei cărora le era ierarhic subordonat. Inversunarea și precipitarea cu care a lansat critica post-mortem a lui Gheorghiu-Dej nu exprima adulație, ci un profund resentiment înăbușit de-a lungul multor ani. „Modestia aparentă” a „minabilului” și „umilului” Ceaușescu (p.126) sînt caracterizări care contravin flagrant cu cele mai evidente trăsături ale personalității a cărui nevoie de a se impune se manifestă printr-o neobișnuită agresivitate și chiar brutalitate.

Tinzînd să compenseze precaritatea informațiilor, fantazia autorului sau a unora dintre sursele lui construiește nu numai portrete, ci și numeroase relații imaginare. Pe această cale se ajunge la „grupul lui Dej” denumit „grupul de la Tirgu-Jiu”, înțelegîndu-i prin această formulă pe colaboratorii cei mai apropiați ai fostului ceferist. Un asemenea grup a existat, dar o mare parte dintre componenții lui – Bodnăraș, Miron Constantinescu, Răutu, Borilă, Chișinevschi, Moghioroș, fibră a mai vorbi de cei din primii ani: Teohari Georgescu, Gh.

Revista „22” publică opinii diferite sau divergente. Ca atare, răspunderea pentru fiecare articol revine autorului. Singura răspundere a revistei „22” este de a echilibra proporția opțiunilor, într-un cadru de dialog civilizată.

Vasilichi, Ana Pauker, Lucretiu Pătrășcanu, Vasile Luca – nu au fost niciodată la Tirgu-Jiu.

Venînd vorba de Ana Pauker, încercarea de a o portretiza recurge la tot soiul de relații iluzorii sau chiar de-a dreptul extravagante, cum ar fi, de pildă, „atracția psihologică de-a dreptul morbidă” dintre ea și Gheorghiu-Dej (p. 211); departe de a fi „cordială” (p. 212), atitudinea ei față de Pătrășcanu a fost mai curînd constant ostilă; nimic nu îndreptățește caracterizări ca „Teohari Georgescu, alter ego-ul Anei Pauker” (p. 112) și nici chiar „Ana Toma, alter ego-ul Anei Pauker” (p. 133). Dacă recuperarea trecutului nu are de ce să-i ignore pe principalii lui fauritori, atunci în legătură cu fosta instructoră a Kominternului rămîn deschise cîteva probleme reale, cum ar fi: decizia de a păstra numele unui fost șef executat din ordinul Kremlinului pentru trădare; conducerea de către ea a PCR, mai întîi în absența și apoi în prezența unui secretar general formal instituit; implicarea sa în asasinarea lui Foris, care se putea săvîșii cu mult mai puțină vilvă înaintea revenirii ei în țară, în toamna lui 1944 ș.a.

Penuria informațiilor și excesul emoțiilor fac din investigarea „spațiului psihobiografic” o tentativă sensibil mai puțin productivă decît speranțele puse în ea. Dezlegării misterele autentice i se substituie adesea fabricarea de pseudo-mistere.

Spre alte spații

Anii scurși de la redactarea textelor care alcătuiesc „Fantoma...” au adus schimbări salutare în acest peisaj. Este greu de știut cum stă acum Tismăneanu cu controlarea emoțiilor, dar se știe că în materie de colectare a informațiilor el a obținut succese remarcabile. Izbitînd în cele din urmă să pătrundă în arhivele de la Pitești, el a descoperit o serie de documente care, judecînd după cele publicate în *Sfera politică*, promit să fie pe cît de autentice, pe atît de relevante.

Dispunînd de asemenea informații, Tismăneanu își dă o mare șanșă de a trece din spațiul psihobiografic, unde a zăbovit, în cel al conceptelor, spre care se simțea chemat. Ar fi un prilej de aprofundare a unor sugestii consemnate *en passant* chiar în textul recenzat, ca, de pildă, disocierea dintre comunism și stalinism sau referirea la „stalinismul național românesc” care reactiva „temele reacționar-tribale ale ideologiei de extremă dreaptă” (p. 97). Se metamorfozează PCR înainte de prăbușire într-un partid de extremă stînga în unul de extremă dreaptă? Extremismul șovin care îl moștenește și care dobindește tot mai multă putere ar putea intruchipa posibila renaștere a unui neofascism orientat, spre deosebire de cel clasic, nu către anihilarea, ci către mistificarea stîngii.

Firava noastră știință politică nu ar avea decît de cîștigat dacă, îmbogățindu-și informațiile și cenzurîndu-și emoțiile, autorul „Fantomei...” s-ar întoarce de la simpla notare a unor astfel de concepte la elaborarea lor.

Lucezar Boiagiev
Lătarirea credinței
detaliu din instalație

Expoziția prezintă aproximativ 50 de lucrări recente, realizate de 13 artiști și grupuri de artiști din 6 țări din Europa Centrală și de Est. Aceștia au debutat la sfârșitul anilor '80, lucrând în domenii ca: pictură, sculptură, instalații și media art. Fără a încerca o diagnoză a „spiritului epocii” în țări cu diferențe politice, culturale, lingvistice, expoziția investighează – pentru a împrumuta un termen al lui Václav Havel – un „minimum comun” aflat într-un număr de proiecte recente din zonă. În urma distrugerii aproape complete a ideologiilor istorice și a sistemelor de convingeri, care a început la sfârșitul celui de-al doilea război mondial și s-a așezat o dată cu recenta dezintegrare a regimurilor politice de dinainte de 1989, mulți artiști au inițiat un sezon deschis „tehnologilor puterii”.

Cea mai obișnuită versiune a Europei Centrale și de Est din ultimii patru ani este aceea a unei schimbări politice, sociale și culturale. Este clar că pentru mulți artiști contemporani nu se pune problema înlocuirii unui sistem de convingeri cu altul, ci mai degrabă o contestare a conceptului însuși de sistem de convingeri, indiferent că este vorba de un criteriu social, științific, tehnologic, etnic, religios, cultural sau estetic. Toate lucrările incluse în expoziție ilustrează această contestare folosind o gamă largă de strategii, de la ironia vicioasă până la investigația aproape științifică.

În instalații precum „Draculand”, grupul subREAL din România folosește o combinație între obiecte găsite și monitoare TV pentru a aborda cu ironie și compătimitate stereotipurile culturale, deoptrivă impuse și auto-create. Patrimoniul cultural și noțiunile împărtășite de civilizația europeană sînt țintele pictoriței bucureștene Ioana Bătrinu. Seriile ei de interioare, bogat ornate, sau grădinile pitorești sînt satire fals-nostalgice ale unui București la fel de roman ca Pompeiul, la fel de francez ca un budoar de secol XVIII. În seriile sale de intervenții pe reproducere după capodopere ceale, ca și în picturile sale de mari dimensiuni, praghezul

Dan Perjovschi Antropotea vedere parțială

MUZEUL DE ARTĂ
CONTEMPORANĂ DIN
CHICAGO

BEYOND BELIEF
(DINCOLO DE CONVINGERI)
Artă Contemporană din
Europa Centrală și de Est

Vernisajul expoziției Beyond Belief va avea loc pe 1 septembrie 1995. Expoziția va fi deschisă pînă la sfârșitul lunii noiembrie. Pe toată durata manifestării vor avea loc o serie de simpozioane și seminarii pe teme legate de Europa Centrală și de Est. Expoziția va fi itinerată în alte trei locuri din SUA: Institutul de Artă Contemporană din Philadelphia, Muzeul de Artă „Allen Memorial” din Oberlin, Ohio, și Muzeul de Artă „Joslyn” din Omaha, Nebraska.

Martin Mainer amestecă simboluri culturale specifice istoriei artei cehe într-o manieră care – prin spiritul său obraznic – amintește de instalațiile grupului de artiști unguri „Ujllak”, care oferă o mostră de cultură națională, combinând deșeurile ale vieții urbane cu obiecte proprii în tradiția folclorică maghiară.

Trusele de construit ale lui David Cerny – care, o dată asamblate, dau naștere unor sculpturi eroice, în mărime naturală, ale lui Hristos, Adam și Eva – pun în discuție însuși convenționalul canon artistic occidental.

Desenele pe computer ale Simonei Bubanova Tauchmann, făcute după maeștrii ca Dürer și Rafael, vădesc o lipsă similară de respect pentru valorile culturii vestice. Bubanova folosește inovații tehnologice pentru a crea laborioase reproduceri manuale, inversind deliberat promisiunea progresului tehnologic reprezentat de computer. „Exponatele în expozite” ale artistului bulgar Nedko Solakov, intervențiile minimale în spațiu ale Rosei El-Hassan și „invențiile” lui Zbigniew Libera țintesc, de asemenea, credința în progresul tehnic. „Lumea este plată” a lui Solakov – lucrare care combină artefacte, statistici și rapoarte – folosește paradigma etalării antropologice pentru a demonstra logic o situație absurdă din punct de vedere științific. Rosa El-Hassan, lucrând cu un număr limitat de obiecte uzuale, precum ace și mînere, face o expunere pseudo-științifică a ceea ce ea numește „paradoxurile formei”, ce se nasc cînd un obiect funcțional este scos din contextul lui uzual.

Seriile de sculpturi ale lui Libera încearcă să reproducă mecanic funcțiile purificatoare ale organelor vitale. Împachetate în cutii strălucitoare, protezele sale pun în discuție pretențiile aproape religioase ale medicinei de a vindeca, pentru un anumit preț, orice boală fizică sau psihică. Religia însăși este tema celor peste o sută de desene, picturi, colaje și intervenții pe icone intitulată „Întărirea credinței” a artistului bulgar Lucezar Boiagiev. Lucrarea prezintă o reevaluare fațăș eretică a vieții lui Hristos, explicînd hilar și „rațional” fiecare din miracolele lui Iisus, dovedind existența a doi Mintuitori, care au fost gemeni identici. Dan Perjovschi, Rosa El-Hassan, Zuzanna Janin și Josef Kiraly contrazic ideile convenționale privind structura comunității și a microcosmosului ei: familia. „Antropotea” lui Perjovschi acoperă un perete întreg cu mii și mii de desene cu personaje individuale, extrem de diferite între ele, dar care împreună dau impresia unei interșanșabilități absolute. Atît „Camererele permeabile” ale Zuzannei Janin,

Artiști participanți:

1. Ioana Bătrinu (România)
2. Lucezar Boiagiev (Bulgaria)
3. David Cerny (Republica Cehă)
4. Rosa El-Hassan (Ungaria)
5. Zuzanna Janin (Polonia)
6. Matej Kren (Slovacia)
7. Zbigniew Libera (Polonia)
8. Martin Mainer (Republica Cehă)
9. Dan Perjovschi (România)
10. Nedko Solakov (Bulgaria)
11. subREAL (Călin Dan și Josef Kiraly – România)
12. Simona Bubanova Tauchmann (Slovacia)
13. Ujllak (Adám Kálmán, Adám Zoltán, Gábor Farkas, Tamás Komoróczy, András Ravasz, Péter Szarka, István Szil – Ungaria)

Expoziția va fi însoțită de un catalog ilustrat, distribuit în Statele Unite de Distributed Art Publishers. El va servi nu numai ca document de referință al expoziției, ci și ca un ghid absolut necesar pentru cunoașterea Europei Centrale și de Est, prezentînd scurte informații despre istoria, populația, forma de guvernare, tradițiile etnice și religioase, statistici economice și sociale, hărți, precum și o analiză a evoluției artelor vizuale contemporane în fiecare din țările reprezentate. Catalogul (160 de pagini) cuprinde eseuri semnate de: Laura Hoptman (curatoarea expoziției), László Beke (curator-șef al Galeriilor Naționale Ungare), Iaroslava Boubnova (directorul Institutului de Artă Contemporană din Sofia), Ludvik Hlavacek (profesor, critic de artă și directorul Centrului Soros din Praga), Ada Kmacova-Gutleber (fost curator al Uniunii Artelor Vizuale din Slovacia și actualul director al Centrului Soros din Bratislava), Roxana Marcoci (profesor de istoria artei, lector și editor de artă la editura Harry N. Abrams din New York), Piotr Piotrowski (profesor și curator-șef la Muzeul Național de Artă Contemporană, Poznan), Anda Rottenberg (directorul Galeriei Naționale de Artă Contemporană „Art Zacheta”, Varșovia) și Jiri și Jana Sevik (fostii directori ai Colecției de Artă Modernă a Galeriei Naționale din Praga). Toate eseurile sînt în limba engleză, dar fiecare are un rezumat în limba maternă a autorului.

confectionate din cea mai delicată mătase căptușită cu cel mai aspru șmirghel, cît și scenele înregistrate de Josef Kiraly din viața de zi cu zi ale familiei sale „violetă” și comentează violent spațiul așa-zis sacru al căminului.

În ultimii cinci, arta contemporană a Europei Centrale și de Est a fost cunoscută într-o foarte mică măsură în Statele Unite, deoarece accesul la informație este încă dificil, dar și pentru că multe din lucrările care totuși s-au văzut în SUA n-au fost atît de diferite pe cît se aștepta. După cum spunea și Eva Hoffman în recentul ei studiu despre Europa Centrală și de Est, „fantașea de a continua să vedem această parte a Europei ca pe o regiune încă sălbatică, o rezervație din punct de vedere moral, neatinsă de corupția Occidentului rămîne încă foarte puternică”. Organizarea mai degrabă tematică decît pe criteriul național a unei expoziții de acest fel ne permite nu numai să cunoaștem marea diversitate de stiluri și tehnici utilizate de artiștii est-europeni, ci și să le comparăm lucrările cu lucrări recente ale artiștilor americani contemporani. Faptul că multe din lucrările alese pentru expoziție dau naștere unor asociații imediate cu lucrări ale artiștilor vest-europeni și americani din aceeași generație contrazice ideea că producerea artei contemporane din Europa Centrală și de Est a rămas cumva neinfluențată de dezvoltările din Statele Unite și de aiurea și devine un argument al relevanței artei din Est pentru publicul american și vest-european. Natura evident hibridă a lucrărilor selectate constituie o referință clară la natura hibridă a expoziției care, cuprinzînd artiști de diferite naționalități, este organizată dintr-o perspectivă americană de asemenea diferită.

LAURA HOPTMAN,
curator-asociat
al Muzeului de Artă Modernă
din New York,
curatorul expoziției Beyond Belief

Pagină realizată de DAN PERJOVSCHI

SubReal Draculand vedere parțială

Festivalul SALVO RANDONE - Sciacca, Italia

Un „pescăruș“ românesc cucerește Italia

Regizoarei Cătălina Buzoianu i s-a decernat premiul „Sciacca“ pentru întreaga carieră, în special pentru punerea în scenă a operei lui Pirandello

RENATO GIORDANO

regizor, dramaturg, membru al juriului:
Punctul culminant al festivalului a fost partea finală, dominată de reprezentarea cu „Pescărușul“ Teatrului Mic din București, în regia CĂTĂLINA BUZOIANU, care a fost un enorm succes. De când am văzut acest spectacol în România am spus că este excepțional și l-am recomandat cu căldură. Nu pot decât să mă bucur de reușita lui. E foarte greu să auzi în Italia douăzeci de minute de aplauze la sfârșitul unui spectacol. Absolut toate părerile sînt la superlativ - atât ale criticilor, ale ziaristilor, cit și ale spectatorilor. A fost o descoperire minunată pentru cei ce nu cunoșteau teatrul românesc, marea talent al actorilor, al regizorilor, al scenografulor români, ca și fascinantă măiestrie a acestei mari creatoare de atmosferă, de magie teatrală, care este Cătălina Buzoianu.

Între 30 iulie și 6 august a avut loc la Sciacca, Sicilia (Italia), a treia ediție a Premiului „Salvo Randone“. Festivalul, ce poartă numele unui foarte mare și iubit actor italian, a avut ca invitat de onoare spectacolul Teatrului Mic din București, „Pescărușul“ de Cehov, în regia Cătălinei Buzoianu.

Inițiativa acestui turneu se datorează lui Renato Giordano, care este și directorul unui teatru din Roma, ca și ziaristei Carmen Velcu de la Radio România Internațional, secția Italiană.

Spectacolul „Pescărușul“ a avut loc în seara de 4 august, în teatru în aer liber amenajat în curtea interioară a Palatului Primăriei din Sciacca, foată mănăstire din secolul al XII-lea, peste care, pe întreg parcursul reprezentației, au zburat pescăruși adevărați. A fost un adevărat succes, consemnat și în cronici elogioase apărute în ziare, la radio și la televiziune. Prestigioși oameni de teatru și de cultură, numeroși ziaristi și un public dornic să vadă pentru prima oară teatrul românesc, au aplaudat la scenă deschisă după toate momentele importante, iar la sfârșit, douăzeci de minute au ovationat în picioare.

Turneul Teatrului Mic din București a beneficiat de sprijinul Ministerului Culturii din România, conducerii Teatrului Mic din București, Tofan Grup, Jaro International, BANKCOOP, Publistar IMPRES, Mito Viaggi e Vacanze.

Din motivația premiului:

„Cătălinei Buzoianu, importantă regizoare a teatrului românesc și european, interpretă și cercetătoare a unor autori clasici și contemporani, (...) a pus în scenă cu o excepțională transparență de lumini și umbre, cu o riguroasă întrepătrundere de stiluri și conținut, opere de Pirandello (fiind cel mai important specialist român în domeniu), Strindberg, Ibsen, Molière (...) Shakespeare. Cătălina Buzoianu este posesoarea unor numeroase premii la prestigioase festivaluri, este inclusă în „Who's who“ și în Marea Enciclopedie Poloneză, este fondatoarea Centrului de cercetare și antropologie teatrală din București și profesoară la Academia de Teatru și Film din capitala României. Artistă de mare profunzime umană și profesională, Cătălina Buzoianu reprezintă o verigă ideală de legătură între cultura italiană și cea română, ambele dezvoltate dintr-o rădăcină comună de latinitate și pentru care este oportună aprofundarea oricărei posibile confruntări.“

UGO RONFANI

președintele Asociației Naționale a criticilor de teatru din Italia; director al revistei *HYSTRIO*; membru în juriul festivalului;

U.R.: Sintem deschiși cunoașterii și altor culturi teatrale. Vom dedica un amplu spațiu cunoașterii teatrului românesc contemporan. România s-a impus în această vară teatrală italiană de două ori: la Sciacca, cu „Pescărușul“ lui Cehov, montat la Teatrul Mic din București de regizoarea Cătălina Buzoianu, și la Gibellina, cu spectacolul „Fedra“, montat de Silviu Purcărete la Teatrul Național din Craiova.

Rep.: Considerați România „o lume de descoperit“ din punct de vedere teatral și cultural, demnule Ronfani? Și de ce?

U.R.: Binelnteles. Trebuie să restabilim niște legături ce s-au rupt sau în timp s-au subțiat. Printre relele războiului rece a fost împărțirea nefericită a Europei și din punct de vedere cultural. Noi am avut relații intense cu România, există tradiții clare în acest sens și anumite punți trebuie refăcute.

ALDO NICOLAJ

președintele juriului;

Eram curios cum va recepta publicul italian acest spectacol jucat în românește. A fost o comuniune perfectă: atenție concentrată, aplauze ce punctau fiecare sfârșit de scenă importantă, semn că mesajul își atinsese scopul, iar la sfârșit, douăzeci de minute de ovatii (...) Vă mărturisesc că am avut tot timpul ochii plini de lacrimi de bucurie. Sint convins că acest spectacol trebuie să fie cunoscut și în alte centre culturale italiene, pentru că merită cu adevărat.

Moment din spectacol

Juriul Festivalului, al cărui președinte a fost Aldo Nicolaj (scriitor și dramaturg), a avut următoarea componență: Ugo Ronfani (directorul prestigioasei reviste „Hystrio“), Mila Stanic (ziaristă RAI), Ettore Zocaro (critic Ansa), Rosario Galli (scriitor, regizor), Giuseppe Liotta (docent universitar), Renato Giordano (regizor, scriitor).

Dintre ceilalți premiați amintim pe: Ingrid Thulin, Vittorio Gassman, Franca Nuti, Orazio Costa (profesorul lui Giorgio Strehler), Paolo Emilio Poesio, Claude Brasseur.

Din presa italiană

„O seară deosebită la teatru în aer liber din Sciacca, luminat de magnificul „Pescăruș“ soisit din România (...), spectacol care a ridicat la cote înalte prima din serie de gală ale acestui festival. Ce au demonstrat românii: profesionalism, sensibilitate, exaltarea bucuriei de a trăi, dar și a durerilor vieții și ale morții, într-o interpretare grandioasă și de mare simplitate în același timp, prin mișcări și gesturi propuse de magnifica punere în scenă a „Pescărușului“ de Cehov de către sensibila regizoare Cătălina Buzoianu, într-o cheie ce se află pe muchia dintre comedie și dramă (...) Buzoianu, mare regizoare și mare admiratoare a operei lui Pirandello (...) a impregnat „Pescărușul“ de suflet și melancolie românească (...) Acest recviem pentru o generație pierdută „reducă în prim-plan suferințele vieții și ale dragostei (...) un spectacol jucat cu grație și simplitate, cu muzică și melancolie, reușind să redea și măreția și sărăcia vieții, și grandoarea și mizeria ei.“

Carlo Rosati

„Un «Adio inocentei» - într-un spațiu dens de simboluri, sacrificiul ipocriziei și plictisului“.

„Probabil unul din spectacolele cele mai frumoase ale acestei veri siciliene (...)“

„Pescărușul“ de Cehov este fericit imaginat de Cătălina Buzoianu într-un spațiu scenic dens de simboluri și metafore, îndepărtat și abisal, așa cum poate fi o placență maternă (din care vrei să fugi) sau o peșteră ca cea a lui Platon (în care să meditezi). Dramă modernă, de un exemplar echilibru între comedie și tragedie (...) opera lui Cehov este interpretată de Cătălina Buzoianu și de excelenta sa trupă de actori ca un cîntec de adio al temei mereu actuale a „tineretii pierdute“ și al oricărei inocențe sacrificate pe altarul ipocriziei, al plictisului și al cedării la compromis. (...) Treplev va prefera să opună idealul său de sinucidere „demonstrativă“, și acesta martor istoric (de la Maiakovski la Klaus Mann) al unei opțiuni a nesupuneri și a gestului suprem. Nici această sinucidere nu mișcă apele simbolice ale locului „lunar“ desenat în centrul scenei. Se reflectă în el (și pe toate pinzele scenografiei concepute de Lia Perjovschi) fragmentele unei parabole existențiale, dar și filosofice, care știu să fie și teorema unei singurătăți nicicînd luminată de vreun licăr de speranță sau de încredere în ziua de mine. (...) Experiențe rafinate a unor actori precum: Valeria Seciu, Monica Ghiuță, Mitică Popescu, Mircea Albușescu, Păpă Panduru i se adaugă arderea tinerească, zbaterea între speranță și suferință, Intruchipate în mișcare, mimică și gestualitate de Ana Ioana Macaria și Irina Movilă (gingaș senzuală cea dintîi în rolul Ninei, deznădăjduită și sarcastică cea de-a doua în rolul Masei); adocav însoțite de prezența perfectă a celor doi interpreți masculini, Cristian Iacob și Gheorghe Visu, Intruchipindu-i pe Treplev și respectiv pe Trigorin.“

Angelo Pizzuto

SALVATORE NICOSIA

director artistic al festivalului;

Acum, la sfârșitul ediției a III-a a festivalului nostru, vreau să mulțumesc artiștilor și prietenilor de la Teatrul Mic din București, conduși de Cătălina Buzoianu, care, prin prestația artistică de înalt nivel, au contribuit la prestația manifestării noastre. Spectacolul „Pescărușul“ a fost sublim, în adevăratul sens al acestui cuvînt; i-a impresionat pe toți cei prezenți - oameni de cultură și simpli spectatori. Nu pot să nu amintesc afirmația președintelui juriului, Aldo Nicolaj: „Am văzut mult teatru, am văzut multe montări ale lui Cehov, sint îndrăgostit de piesa „Pescărușul“ și vă pot spune că pentru mine, în seara de 4 august, cel mai sublim și mai înalt zbor a fost al „Pescărușului“ românesc (...)“.

Extrase din interviuri realizate de Carmen Velcu

(Radio România Internațional), care ne-a pus la dispoziție materialele din această pagină realizate de Laura Toma

Scandal în Columbia

Președintele Samper acuzat că a primit bani de la „bancherii cocainei“

A trecut un an de când președintele Columbiei, Ernesto Samper Pizano (45 de ani), a fost pentru prima dată acuzat că a primit milioane de dolari de la „bancherii“ cocainei, frații Rodríguez din Cali, pentru campania sa electorală din 1994.

Ulterior, lucrurile s-au amplificat. Afirmările explozive ale unui fost consilier prezidențial l-au implicat mai mult ca niciodată pe Samper, cel care declarase „începutul sfârșitului traficului de droguri în Columbia.“

Prima victimă a ultimei „furtuni“ politice din Columbia, de acum trei săptămâni, a fost ministrul Apărării, Fernando Botero Zea, 39 de ani, ce a demisionat în urma acuzației că ar fi primit aproape 6 milioane de dolari drept contribuție electorală din partea cartelului Cali, pe vremea când era managerul campaniei lui Samper. Cel care l-a acuzat a fost Santiago Medina, tesorierul campaniei, ce fusese arestat după ce un raid al poliției descoperise un cec completat pe numele acestuia de către o companie a cartelului Cali. Medina, interogată de procurorul-șef al Columbiei, Valdivieso, nu numai că l-a demascat pe Botero, dar a și mărturisit că banii murdari fuseseră luați cu aprobarea lui Samper.

Botero a negat acuzațiile aduse, spunând că el demisionează numai pentru a avea timp să-și pregătească apărarea. „Nu vreau să prelungesc o situație în care integritatea mea personală și onoarea familiei mele sînt puse la îndoială“, a spus el.

Ironia a fost că Botero, care deținea funcții înalte atât în poliția militară cât și în cea națională, deținea o impresionantă ierarhie a cartelului Cali. După 15 ani de activitate, ajunsese în închisoare miliardarii Gilberto Rodríguez Orejuela și José Santacruz Londono, unii din cei mai importanți capi ai cartelului. Dar fiind succesul lui Botero, oficialitățile SUA, care făcuseră presiuni asupra guvernului Samper pentru a distruge mafia drogurilor, au întîmpinat demisia ministrului Apărării cu multe rezerve. Unii agenți SUA au susținut declarația lui Medina când au descoperit în New York două conturi emise de Banca Chase din Manhattan ce păreau a avea legătură cu persoane apropiate președintelui Samper. Conform declarațiilor lui Medina, prin aceste conturi se „spălau“ banii murdari ai cartelului din Cali.

Documentul care l-a „dăruit“ pe Botero și l-a „aguduit“ pe Samper a fost înregistrarea interogatoriului lui Medina, din 28 iulie a.c., (dispărută ulterior din biroul lui Valdivieso). Copia acestei benzi cuprinde depoziția lui Medina cu privire la acordul lui Botero de obținere de fonduri de la cartelul Cali pentru a acoperi cheltuielile campaniei lui Samper.

• președinția lui Samper
primejduită de declarațiile unui
fost consilier • în urma
acuzațiilor, ministrul Apărării
demisionează • după arestarea
sa, liderul cartelului Cali,
Miguel Rodríguez Orejuela, a
declarat: „Samper este un om
onest“ •

Medina a primit ultima dată sume totalizînd 5,9 milioane dolari. Medina mărturisește: „Am avut ocazia să vorbesc cu dl. Samper și i-am spus că dl. Botero mi-a cerut să primesc acești bani. Viitorul președinte mi-a spus foarte nervos că dorește să nu fie implicat și să iau legătura în această problemă cu Fernando Botero.“

Cînd Medina a mers la Cali pentru a lua banii de la șefii mafiei, el a transmis mesajul dictat de Botero: „Candidatul Samper apreciază sprijinul pe care ei i-l oferă și pune mare preț pe ajutorul dat pentru a obține președinția“. Traficanții de droguri au cerut, și li s-a dat, un document care să justifice totul în care au fost folosiți banii, semnat, afirmă Medina, de Botero.

Cum singurele acuzații cunoscute aduse lui Samper sînt afirmațiile nedovedite ale lui Medina, demisia președintelui este foarte puțin probabilă.

Lui Samper i s-a cerut să se supună unei anchete, dar experții columbieni spun că sînt implicați atît de mulți membri ai legislaturii, încît este greu de crezut că se va lua vreo măsură reală împotriva lui Samper.

Columbieni s-au confruntat săptămîna trecută cu două imagini contradictorii ale președintelui Samper: una a liderului intransigent, care în răstimpul unei guvernări de două luni a trimis în închisoare 6 din cei 7 lideri ai cartelului drogurilor din Cali, cealaltă, a candidatului suspectat de a fi primit, de la aceiași lideri, milioane de dolari pentru a-și finanța cursa electorală din 1994.

Cîrînd după arestarea sa, liderul cartelului Cali, Miguel Rodríguez Orejuela, i-a făcut președintelui Samper un neașteptat „cadou“: „Medina este un mincinos. Samper este un om onest“, a declarat el ziaristilor, uimind opinia publică columbiană. Totuși, va trece mult timp pînă cînd președintele Samper va înlătura complet suspiciunile și va recîștiga încrederea electoratului. Oficialitățile sînt preocupate ca acest proces să se desfășoare în liniște și ordine. Pentru că, în Columbia, oricine știe că „unde domnește haosul, conduce mafia“

Traducere și adaptare după *Time*
de GEORGETA DUCMAN

Fernando Botero Zea, ministrul Apărării și președintele Ernesto Samper Pizano

Consiliul 22:
MONICA LOVINESCU
VIRGIL IERUNCA
MIHNEA BERINDEI
EMIL HUREZEANU
MIHAI ȘORA
GABRIEL ANDRESCU
SORIN ANTOHI
H.-R. PATAPIEVICI

Redacția:
Redactor-șef:
GABRIELA
ADAMEȘTEANU
Redactor-șef adjunct:
RODICA PALADE
Șef secție politică:
HORAȚIU PEPINE
Publicist comentarii:
ANDREI CORNEA
Șef secție socială:
ĂNINA ARMEANU

Redactori:
CEZAR
PAUL-BĂDESCU,
DIANA TURCONI
Grafician:
DAN PERJOVSCHI
Tehnoredactor:
ALEXANDRU CIRIP
Secretar general de redacție:
LAURA TOMA
Corectură:
RADU DOBĂNDĂ,
LUCIAN PIUCĂ
Procesare text:
FLORIAN TOROPOC
Șef serviciu difuzare:
MIRCEA IONESCU
Difuzare:
CONSTANTIN SATALLA
Fotoreporter: IULIAN PUIU

Rubrici permanente:
N.C. MUNTEANU
(comentarii politice),
ILIE ȘERBĂNESCU
(comentarii economice),
RALUCA
STROIE-BRUMARIU
(Parlament),
MARIAN CHIRIAC
(săptămîna politică),
CEZAR BALTAG
(istoria religiilor),
DAN C. MIHĂILESCU
(cronică literară),
ERWIN KESSLER
(cronică plastică).

Corespondenți:
IOAN MUSLEA (Cluj),
DANIEL VIGHI
(Timișoara), DINU MIHAIL
(Chisinau), ION MIRO
DAMIEN (Paris), WILLIAM
TOTOK (Berlin), ADRIAN
NICULESCU (Milano),
MIHAI POPA
(Budapesta).

**Tehnoredactare
computerizată: „22“.**

Tipărit la FED
Redacția și
administrația:
București,
Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08,
614.17.76; Fax
311.22.08,
e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele
nepublicate
nu se restituie

ISSN-1220-5761

ECONOMIȘII PÎNĂ LA 33% ABONÎNDU-VĂ DIRECT LA REDACȚIE

ABONAMENTE TRIMESTRIALE CU REDUCERE

11% 5.000 lei cu expediere
prin poștă

14% 4.500 lei cu ridicare
de la redacție

SPECIAL pentru pensionari, cadre
didactice, elevi, studenți, foști
deținuți politici și veterani de război:

29% 4.000 lei cu expediere
prin poștă

33% 3.500 lei cu ridicare
de la redacție

Cei interesați sînt rugați să expedieze
prin mandat postal suma
corespunzătoare, pe adresa:

Revista „22“, cont 45103532 BCR
Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10,
București.

Adeverințele (talon de pensie,
adeverințe școlare etc.), valabile
un an, se expediază pe adresa:
Revista „22“, Calea Victoriei 120, sector 1,
București, cu specificarea
pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele se pot achita și la sediul
redacției.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTES

CITIZENII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista „22“ achitînd la
redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în con-
turile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București,
Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci
în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru
lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimînd
un cec (money order) pe adresa: Revista „22“, Calea Victoriei 120, cod
70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni
— Europa occidentală:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 €	28 €	14 €
— Israel	60 \$	30 \$	15 \$
— Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
— SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

Revista „22“
anunță
exclusiv
viteza difu-
zării sale în
străinătate.
Difuzorii de
presă neautorizați
de redacție
(inclusiv
RODIPET)
vor trebui să
răspundă
conform
prevederilor
legale.